

VODI^ KROZ PARNI^NI POSTUPAK

Dra`en Jakovina

Izdavač
PressData

Za izdavača
Mario Bošnjak

Urednik
Dragutin Lučić Luce

Voditelj projekta
Albert Kapović

Lektor
Vesna Arsovski

Dizajn
Galeb Vekić

Grafička obrada teksta
Nirvana Kabiljagić

Tisak
Tiskara Šolta

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom izdanju su autorovi,
te ne predstavljaju nužno i službene stavove ili politiku
organizacija CIDA, HND ni IREX ProMedia.

Tiskanje ovog izdanja omogućili su
Vlada Kanade i IREX ProMedia.

VODI^ KROZ PARNI^NI POSTUPAK

Vodi~ za novinare
Dra`an Jakovina

Zagreb, 2003.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 347.91/.95(035)

JAKOVINA, Dražan
Parnični postupak : Vodič za novinare
Dražan Jakovina. - Zagreb: PressData,
medijska agencija HND, 2003

ISBN 953-6699-08-7

I Parnični postupak -- Priručnik--
Hrvatska

431121147

Novinar, svojim umijećem i zadaćom, naravno ukoliko je hoćko sačuvati svoj profesionalni habitus, stoji uvijek između dvije, više ili manje, udaljene krajnosti - s jedne strane obvezuje ga izvor informiranja, s druge njegova publika. Može li dobar vodič ili priručnik poput ovoga koji se nalazi pred vama biti od pomoći u neprestanom nastojanju da se ove krajnosti ipak na neki prihvatljiv način - pomire?!

Kako posredovati između krajnosti? Kako najširem čitateljstvu, slušateljstvu, gledateljstvu, živim i razumljivim, ali ne i trivijalnim jezikom, posredovati stručno znanje eksperata ili procese vođene prema koliko kompliciranim, toliko neizbježnim procedurama, a upravo je to svakodnevni žurnalistički posao? Da bi ispunio tu svoju zadaću, i novinar se, na neki njegovom umijeću primjeren način, mora specijalizirati, odnosno (do)školorati za istraživanje na "svom" tematskom području. Od njega se, sukladno njegovu položaju posrednika, očekuje neko, recimo to tako, "dvostruko znanje". Specijalizirani vodiči, odnosno, priručnici, čini nam se, u tom su pogledu, ako ne konačnim rješenjem, a ono svakako dobrim početkom. Upravo se zato, nakon uspjeha što ga je u žurnalističkim krugovima, pa i u širem čitateljskom krugu, postigao *Vodič kroz kazneni postupak* Marina Mrčele, medijska agencija Hrvatskog novinarskog društva PressData odlučila da uz potporu kanadske Vlade tiska vodič za novinare pod nazivom *Parnični postupak* autora Dražena Jakovine.

Vrijednost ovoga vodiča ili priručnika - kako vam drago - u tomu je što se on svojim jezikom i načinom ne obraća "bilo kojem i bilo kakvom čitatelju", iako ni takav

neće pogriješiti ako ga uzme u ruke, nego čitatelju koji čita da bi i opet sam pisao! Ovdje se pisac obraća piscima, autor autorima!

Dragutin Lučić Luce, urednik

1. UVODNE NAZNAKE

Parnični postupak je postupak u kojem sudovi pružaju pravnu zaštitu ugroženim ili povrijeđenim subjektivnim građanskim pravima neke osobe. Postupanje u takvom postupku primarno je normirano Zakonom o parničnom postupku (dalje: ZPP).¹ Prema zakonskoj definiciji njime se uređuju pravila postupka na temelju kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana, te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima ako zakonom nije za neke od tih sporova određeno da u njima sud rješava po pravilima kojega drugog postupka (čl. 1. ZPP-a).

ZPP prvenstveno sadrži opće procesne norme za postupanje u parnicama u kojima se odlučuje o sporovima za koje nije predviđen poseban parnični postupak. Međutim, za određene vrste sporova predviđena su posebna procesna pravila koja, u većoj ili manjoj mjeri, odstupaju od općih pravila. Potreba za posebnom procesnom regulacijom pojedinih sporova uvjetovana je zahtjevom za hitnim postupanjem u pružanju pravne zaštite, posebnošću i značenjem samog spornog materijalnopravnog odnosa i posebnošću subjekata koji sudjeluju u određenim parnicama. Posebna procesna pravila sadržana su u ZPP-u ili u drugim zakonima kojima se uređuju materijalnopravni odnosi koji iziskuju pružanje pravne zaštite primjenom posebnih procesnih pravila. Značajniji posebni parnični postupci su: postupci u parnicama iz radnih odnosa, zbog smetanja posjeda, postupci izdavanja platnog naloga, u sporovima male vrijednosti, postupci pred trgovačkim sudovima (svi reguli-

¹ Narodne novine br. 53/91. 91/92.112/99.88/01. i 117/03.

rani ZPP-om)², u bračnim i obiteljskim sporovima, u sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva i materinstva, u sporovima radi odlučivanja o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, o roditeljskoj skrbi i o mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, postupci u sporovima o uzdržavanju (svi regulirani Obiteljskim zakonom)³ i postupci u sporovima radi objavljivanja ispravka informacije (regulirani Zakonom o medijima).⁴ U takvim se postupcima opća pravila ZPP-a primjenjuju **podredno**, odnosno ako u propisima koji reguliraju posebni postupak ne postoje odredbe koje određeni procesni institut reguliraju na drugačiji način.

Nedavno je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (dalje: ZID ZPP).⁵ Odredbom čl. 282. ZID ZPP-a propisano je da će se odredbe toga zakona primjenjivati i na parnične postupke pokrenute do njegova stupanja na snagu osim kad je tim zakonom drugačije određeno. A to se odnosi na postupke u kojima je, nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a, podnesena tužba, prijedlog za izdavanje platnog naloga ili prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, na postupke u kojima je glavna rasprava pred prvostupanskim sudom zaključena nakon njegova stupanja na snagu, na pravne lijekove koji su u drugostupanskom, odnosno revizijskom sudu primljeni nakon stupanja na snagu toga zakona, te na podneske predane sudu nakon

2 Posebne procesne odredbe u parnicama iz radnih odnosa sadrži i Zakon o radu (N.N.38/95., 54/95., 65/95., 17/01., 82/01., 114/03.), a u parnicama zbog smetanja posjeda i Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (N.N. 91/96.).

3 N.N. 116/03.

4 Narodne novine br. 83/96., 96/01.

5 ZID ZPP donesen je na sjednici Hrvatskog sabora 14. srpnja. 2003. Objavljen je u Narodnim Novinama br. 117/03. Prema odredbi čl. 287. ZID ZPP-a taj zakon **stupa na snagu 1. prosinca 2003.**

tog roka (čl. 284. ZID ZPP-a).⁶ U takvim situacijama primjenjuju se i procesna pravila koja su važila do dana stupanja na snagu toga zakona.

2. OSNOVNA NAČELA POSTUPKA

Odredbe ZPP-a temelje se na osnovnim načelima parničnoga postupka koja određuju narav pojedinog procesnog instituta. Načela parničnog postupka iznimno su značajna. Zakonodavcu predstavljaju podlogu za izradu zakonskoga teksta, dok sudovima daju smjernice u interpretaciji propisa. To je posebno važno u situacijama kad zakonski tekst ne sadrži izričito rješenje za određeni procesnopravni problem. Naime, objektivno nije moguće da zakonodavac predvidi sve slučajeve koji se u praksi mogu pojaviti i da za njih ponudi izričitu zakonsku odredbu. Upravo u takvim situacijama osnovna načela parničnoga postupka daju podlogu za tumačenje i primjenu zakonskih odredaba.

Načelo zakonitosti traži da se parnični postupak provede u skladu s odredbama zakona. Postupanje u skladu sa zakonom dužnost je svih procesnih subjekata. Oni su tijekom postupka ovlašteni poduzimati one procesne radnje koje su predviđene zakonom.

Pokretanje parničnog postupka ovisi o inicijativi stranaka. Sud ne pokreće parnični postupak po službenoj

⁶ Radi namjene ovoga priručnika i u odnosu na njime obrađene procesne institute, dat je prikaz procesnih pravila sa svim izmjenama i dopunama koje stupanjem na snagu donosi ZID ZPP, te je naznačeno vremensko važenje pojedinih važnijih odredaba. U priručniku su uglavnom prikazana opća procesna pravila uz naznaku važnijih procesnih pravila u pojedinim posebnim parničnim postupcima.

dužnosti, već se postupak pokreće tužbom. Tijek postupka isto tako ovisi o dispoziciji stranaka, a o njihovoj volji ovisi i pokretanje postupka povodom pravnih lijekova (žalbeni, revizijski postupak, ponavljanje postupka). U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku (čl. 2. st.1. ZPP-a). Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile tijekom postupka, te se svoga zahtjeva mogu odreći, mogu priznati zahtjev protivnika ili se mogu nagoditi (čl. 3. st.1. i 2. ZPP-a). Time je **izraženo načelo dispozicije**. Međutim, sud je ovlašten kontrolirati takva raspolaganja stranaka i neće uvažiti ona koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala (čl. 3. st. 3. ZPP-a). Ova odredba odražava **načelo oficioznosti**.

Stranka koja u postupku traži pravnu zaštitu mora imati pravni interes (**načelo pravnog interesa**). Takav interes ogleda se u koristi koju ona, u sferi svojih subjektivnih prava, očekuje upravo od eventualne povoljne sudske odluke. U dokazivanju postojanja pravnog interesa tužitelj ne mora dokazivati da mu određeno pravo pripada, već samo iznijeti tvrdnju da mu takvo pravo pripada, da ga može ostvariti jedino sudskim putem zaštite i učiniti vjerojatnim da će se povoljna sudska odluka pozitivno odraziti u sferi onih njegovih subjektivnih prava čiju zaštitu traži.

Raspravno načelo ogleda se u dužnosti i ovlaštenju stranaka da iznesu činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predlože dokaze kojime se te činjenice utvrđuju. O tako iznesenim činjenicama i dokazima strankama se mora dati mogućnost da se izjasne, pa sud ne može svoju odluku utemeljiti na činjenicama i dokazima o kojima strankama nije dana mogućnost izjašnjavanja (čl. 7. st. 1. i 3. ZPP-a). U svjetlu istražnog načela

sud je ovlašten utvrditi i činjenice koje stranke nisu iznijele i izvesti dokaze koje stranke nisu predložile samo ako posumnja da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati, ako zakonom nije drugačije određeno (čl. 7.st. 2. ZPP-a). Raspolaganja o kojima se govori u citiranom članku odnose se na ona koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala. Dakle, dužnost je stranaka, ali i njihovo ovlaštenje, da u postupku iznesu sve one činjenice na kojima temelje svoj zahtjev i predlože sve dokaze kojima se te činjenice mogu utvrditi. Intervencija suda u sferi iznošenja činjenica i izvođenja dokaza koje stranke nisu iznijele ili predložile postoji samo u slučajevima postojanja sumnje na nedopuštena raspolaganja.⁷ Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud prema svom uvjerenju i temeljem savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka (čl. 8. ZPP-a- **sistem slobodne ocjene dokaza**, načelo traženja materijalne istine).

U pravilu sud odlučuje o tužbenom zahtjevu na temelju usmene, neposredne i javne rasprave (čl. 4. ZPP-a). **Načelo neposrednosti** u svojoj suštini traži da odluku donosi sudac koji je tijekom postupka imao uvid u cjelokupni procesni materijal (sve činjenice koje su se tijekom postupka utvrđivale i svi dokazi koji su se izvodili).

⁷ Odredba čl. 7. ZPP-a mijenja se odredbom čl. 2. ZID ZPP-a koja se primjenjuje i na parnične postupke pokrenute do stupanja na snagu ZID ZPP-a. Prije takve izmjene inkvizitorna ovlaštenja suda bila su znatno šira, pa je tako sud bio ovlašten izvesti i dokaze koje stranke nisu predložile ako su značajni za odlučivanje. Takvo ovlaštenje suda se temeljem čl. 253. ZID ZPP-a uvodi kao specifično u u parnicama iz radnog odnosa.

Načelo saslušanja stranaka traži da se svakoj stranci pruži mogućnost da raspravlja i da se izjašnjava o navodima protivne strane. Tako je sud dužan svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne strane, a samo kad je to zakonom određeno, ovlašten je odlučiti o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila dana mogućnost da se izjasni (čl. 5. ZPP-a).

Načelo ekonomičnosti traži da se parnični postupak provede brzo, efikasno i sa što manje troškova. Sud je dužan postupak provesti bez odugovlačenja, u razumnom roku i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlorabitu prava u postupku (čl. 10. st.1. ZPP-a)

Načelo koncentracije postupka traži da se postupak dovrši uz što manje održanih ročišta. To pretpostavlja i dužnost stranaka da svojom aktivnošću u smislu navođenja činjenica koje treba utvrđivati i isticanjem dokaza koje treba izvoditi omoguće takav završetak postupka.

Parnične radnje stranaka mogu se poduzimati pismeno ili usmeno (**načelo pismenosti i usmenosti**). Ako za pojedine radnje nije zakonom predviđen oblik u kome se mogu poduzeti, stranke poduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu (čl. 14. ZPP-a). Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja koja se daju izvan rasprave podnose se pismeno (podnesci, čl. 106. st.1. ZPP-a).

Načelo savjesnog korištenja procesnih ovlaštenja traži da stranke i umješaci pred sudom govore istinu i da se savjesno koriste pravima koja su im priznata ovim zakonom (čl. 9. ZPP-a). Dužnost je suda onemogućiti svaku zlorabitu prava u postupku. Osobu koja teži zlorabiti prava koja joj pripadaju u postupku sud može novčano kazniti.

Tako fizičku osobu može kazniti novčanom kaznom od 500,00 do 10.000,00 kuna, a pravnu osobu kaznom od 2.500,00 do 50.000,00 kuna ako zakonom nije drugačije određeno. Novčana kazna može se izreći stranci i umješaču pa i njihovom zastupniku ako je odgovoran za zlouporabu prava (čl. 10. ZPP-a).⁸

Stranku koja se iz neznanja ne koristi pravima što joj pripadaju prema ovom zakonu sud će upozoriti na parnične radnje koje može poduzeti (čl. 11. ZPP-a; **načelo pružanja pomoći neukim strankama**). Tako se primjerice stranke upozoravaju na pravne posljedice izostanka sa ročišta, nedavanja odgovora na tužbu, na mogućnost izjavljivanja žalbe.

2.1. Posebno o načelu javnosti

Načelo javnosti ogleda se u pravu svih punoljetnih osoba da prisustvuju raspravljanju pred sudom, te u pravu stranaka i drugih osoba da prepisuju i razmatraju sudske spise.

Glavna rasprava je javna i njoj mogu prisustvovati samo punoljetne osobe (čl. 306. st. 1. i 2. ZPP-a). Načelo javnosti i zakonske odredbe o javnosti na glavnoj raspravi odnose se i na druga ročišta (pripremno ročište, ročište izvan glavne rasprave pred predsjednikom vijeća, ročište pred zamoljenim sucem, ročište za objavu presude).

Isključenje javnosti može se temeljiti na izričitoj zakonskoj odredbi ili na odluci suda.

⁸ Odredba o novčanom kažnjavanju mijenja se odredbom čl. 4. ZID ZPP-a. Prije takve izmjene novčana kazna je iznosila do 3.000,00 kuna. Ta se odredba primjenjuje i na postupke pokrenute do stupanja na snagu ZID ZPP-a.

U nekim parnicama javnost je isključena **po zakonu**. Tako je javnost isključena u postupcima o statusnim stvarima fizičkih osoba (čl. 271. Obiteljskog zakona sporovi radi rastave braka, sporovi radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva, sporovi o roditeljskoj skrbi, sporovi radi odlučivanja o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti). U tim je sporovima javnost isključena tijekom cijelog postupka.

Sud može isključiti javnost tijekom cijele glavne rasprave ili samo u jednom njezinom dijelu. Do isključenja javnosti odlukom suda može doći (čl. 307. ZPP-a):

- ako to zahtijevaju interesi morala, javnog reda ili državne sigurnosti, radi čuvanja vojne, službene ili poslovne tajne, odnosno radi zaštite privatnog života stranaka, ali samo u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima u kojima bi javnost mogla biti štetna za interese pravde⁹
- kad se mjerama za održavanje reda predviđenim zakonom ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave. Ovo bi se odnosilo i na problem prostorne ograničenosti sudnice.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješače, a sud može dopustiti da na glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena prisustvuju pojedine službene osobe i znanstveni i javni radnici ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno znanstvenu ili javnu djelatnost, te, po prijedlogu stranke, najviše dvije osobe koje ona označi (čl. 308. ZPP-a). Sudac pojedinac, odnosno predsjednik

⁹ Odredba o razlozima zbog kojih sud može isključiti javnost mijenja se čl. 164. ZID ZPP-a. Njom se kao razlog unosi i zaštita privatnog života stranaka, a primjenjuje se i na postupke pokrenute do stupanja na snagu ZID ZPP-a.

vijeća mora upozoriti osobe koje prisustvuju raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale i upozoriti ih na posljedice odavanja tajne.

O isključenju javnosti sud odlučuje rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno. Protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba (čl. 309. ZPP-a).

Načelo javnosti ne odnosi se na **vijećanje i glasanje** (o vijećanju i glasanju vidjeti odjeljak 4.4.2.). U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

Ako je javnost na glavnoj raspravi bila isključena, izreka presude uvijek će se javno pročitati, a sud će odlučiti hoće li se i koliko isključiti javnost pri objavi razloga presude (čl. 336. st.3. ZPP-a).

Stranke imaju pravo **razmatrati i prepisivati** spise parnice u kojoj sudjeluju, a ono se može dopustiti i ostalim osobama koje za to imaju opravdani interes. Kad je postupak u tijeku, dozvolu daje sudac pojedinac, a kad je postupak završen, predsjednik suda ili sudac kojeg on odredi (čl. 150. st. 2. ZPP-a).

3. NADLEŽNOST I SASTAV SUDA

Nadležnost suda je pravo i dužnost postupanja određenog suda u određenoj pravnoj stvari, odnosno pravo i dužnost poduzimanja određene procesne radnje. Valja razlikovati apsolutnu, stvarnu i mjesnu nadležnost.

3.1. Apsolutna nadležnost

Apsolutna (sudska) nadležnost (čl. 16. ZPP-a) je nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u odnosu na ostale državne organe Republike Hrvatske (primjerice upravna tijela), te nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u odnosu na inozemne sudove i druga inozemna tijela (sporovi s međunarodnim obilježjem). Sud do pravomoćnosti odluke po službenoj dužnosti pazi ide li rješavanje spora u sudska nadležnost. Kad sud u tijeku postupka do pravomoćnosti odluke utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud, nego kakvo drugo domaće tijelo, oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu. Kad sud u tijeku postupka do pravomoćnosti odluke utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Republici Hrvatskoj, oglasit će se nenadležnim, po službenoj dužnosti ukinut će provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu. Izuzetak su slučajevi u kojima nadležnost suda u Republici Hrvatskoj ovisi i o pristanku tuženika.

3.2. Stvarna nadležnost¹⁰

Stvarna nadležnost je nadležnost određenog suda u odnosu na drugi sud različite vrste, te nadležnost određenog suda u odnosu na drugi sud iste vrste, ali različitog ranga.

Općinski sudovi u parničnom postupku uvijek sude u prvom stupnju u sporovima (čl. 34. ZPP-a):

¹⁰ Odredbe o stvarnoj nadležnosti pojedinih sudova dodaju se ZPP-u temeljem odredbe čl. 16. ZID ZPP-a. Prema odredbi čl. 283. ZID ZPP-a postupak koji je na dan stupanja na snagu toga zakona bio pokrenut pred sudom koji je bio stvarno nadležan po propisima koji su do tada bili na snazi nastaviti će se pred tim sudom.

- o uzdržavanju
- o postojanju ili nepostojanju braka, o poništenju i rastavi braka
- o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva
- o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i o roditeljskoj skrbi ako se istodobno odlučuje o rastavi braka, postojanju ili nepostojanju braka i poništenju braka
- o stvarnim i osobnim služnostima
- zbog smetanja posjeda
- iz najamnih, zakupnih i stambenih odnosa, izuzev sporova što proizlaze iz trgovačkih ugovora i sporova za naknadu štete koja proizlazi iz tih ugovora između osoba koje obavljaju trgovačku djelatnost
- za ispravak informacije i za naknadu štete nastale objavom informacije
- za zaštitu od nezakonite radnje
- iz radnih odnosa koje pokreće radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu
- u svim drugim sporovima iz čl. 1. Zakona koji nisu u prvostupanjskoj nadležnosti trgovačkih ili kojih drugih sudova.

Na području županijskog suda u kojemu je ustanovljeno više općinskih sudova zakonom se može odrediti da u određenoj vrsti sporova iz djelokruga općinskog suda na području istog županijskog suda sude samo neki od općinskih sudova.

Općinski sudovi obavljaju poslove pravne pomoći ako zakonom nije drugačije određeno.

Županijski sudovi u parničnom postupku (čl. 34. a ZPP-a)

- sude u prvom stupnju u sporovima predviđenim zakonom
- rješavaju o sukobu nadležnosti između općinskih sudova kojima su neposredno viši sudovi

- odlučuju o žalbama protiv odluka općinskih sudova donesenih u prvom stupnju
- obavljaju druge poslove predviđene zakonom.

Trgovački sudovi u parničnom postupku u prvom stupnju sude (čl. 34. b ZPP-a) u sporovima:

- što proizlaze iz trgovačkih ugovora i u sporovima za naknadu štete koja proizlazi iz tih ugovora između osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost
- povodom osnivanja, rada i prestanka trgovačkog društva kao i o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu
- između članova trgovačkog društva međusobno, te između članova društva i društva koji se tiču upravljanja društvom i vođenja poslova društva, kao i prava i obveza članova društva koji proizlaze iz njihovog položaja u društvu, u sporovima između predsjednika i članova uprave ili nadzornog odbora društva i društva ili njegovih članova koji nastanu u svezi s njihovim radom u društvu ili za društvo
- o odgovornosti člana trgovačkog društva, člana uprave ili nadzornog odbora trgovačkog društva za obveze trgovačkog društva
- u kojima je stranka osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak, bez obzira na svojstvo druge stranke i vrijeme pokretanja sporova, te svih sporova u povodu stečaja ako za pojedine vrste sporova zakonom nije izrijekom određeno da su za njih uvijek stvarno nadležni sudovi druge vrste (čl. 34. st. 1. ZPP-a koji se odnosi na nadležnost općinskih sudova)
- koji se odnose na brodove i plovidbu na moru i unutarnjim vodama, te u sporovima na koje se primjenjuje plovidbeno pravo (plovidbeni sporovi), osim sporova o prijevozu putnika
- koji se odnose na zrakoplove i na sporove na koje se primjenjuje zračno plovidbeno pravo, osim sporova o prijevozu putnika

- koji se odnose na zaštitu i uporabu industrijskog vlasništva, autorskog prava i srodnih prava i drugih prava intelektualnog vlasništva, na zaštitu i uporabu izuma i tehničkih unapređenja te tvrtke ako posebnim zakonom nije drugačije određeno
- povodom djela nelojalne tržišne utakmice, monopolističkih sporazuma i narušavanja ravnopravnosti na jedinstvenom tržištu Republike Hrvatske
- između osoba iz točke 1. ovoga članka u kojima kao suparničari iz čl. 196. st. 1. točke 1. ovoga Zakona sudjeluju i druge fizičke ili pravne osobe.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u parničnom postupku (čl. 34. c ZPP-a)

- sudi u prvom stupnju u slučajevima predviđenim zakonom
- odlučuje o žalbama protiv odluka trgovačkih sudova donesenih u prvom stupnju
- odlučuje o sukobu mjesne nadležnosti između trgovačkih sudova
- obavlja druge poslove određene zakonom.

Vrhovni sud Republike Hrvatske u parničnom postupku (čl. 34. d ZPP-a)

- odlučuje o žalbama protiv prvostupanijskih odluka županijskih sudova i Visokoga trgovačkog suda Republike Hrvatske i protiv vlastitih prvostupanijskih odluka ako zakonom nije drugačije određeno
- odlučuje o reviziji
- rješava sukob o nadležnosti između sudova na području Republike Hrvatske ako im je zajednički neposredno viši sud
- obavlja druge poslove određene zakonom.

Sud se može oglasiti stvarno nenadležnim (čl. 17. ZPP-a) po službenoj dužnosti najkasnije na pripremnom

ročištu ili, ako ono nije održano, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari na prvom ročištu za glavnu raspravu. Isto je moguće odlučiti i povodom prigovora tuženika o stvarnoj nadležnosti, ali samo ako je tuženik taj prigovor podnio najkasnije na pripremnom ročištu ili, ako ono nije održano, na prvom ročištu za glavnu raspravu do upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari. Kad sud utvrdi da nije stvarno nadležan, tada donosi rješenje kojim se oglašava stvarno nadležnim i po pravomoćnosti rješenja ustupa predmet stvarno nadležnom sudu.

3.3. Mjesna nadležnost

Mjesna nadležnost (čl. 46.-70. ZPP-a) razgraničuje teritorijalnu nadležnost između stvarno nadležnih sudova iste vrste i istog ranga.

Za suđenje je u pravilu nadležan sud na čijem području **tuženik** ima prebivalište, a ako ga nema u Republici Hrvatskoj, nadležan je sud na čijem području tuženik ima boravište (**općemjesna nadležnost**).

Za suđenje u sporovima **protiv pravnih** osoba općemjesno je nadležan sud na čijem području se nalazi njihovo registrirano sjedište.

Za suđenje u sporovima protiv **županija, Grada Zagreba, gradova i općina** općemjesno je nadležan sud na čijem području se nalazi njihovo predstavničko tijelo.

Za suđenje u sporovima protiv **Republike Hrvatske** općemjesno je nadležan sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj. Ako tužitelj nema prebivalište, odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj za suđenje je nadležan sud na čijem se području nalazi Hrvatski sabor.

Uz općemjesnu nadležnost postoji i **posebna mjesna nadležnost** sudova u određenim sporovima. Tako je primjerice za suđenje u sporovima o izvanugovornoj odgovornosti za štetu, osim suda općemjesne nadležnosti, nadležan i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području nastupila štetna posljedica. Ako je šteta nastala zbog smrti ili tjelesne ozljede, nadležan je i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište. U tim situacijama tužitelj može izabrati između suda koji je općemjesno nadležan i nekog drugog suda koji zakon određuje uvažavajući specifične situacije (**izberiva nadležnost**).

Postoji i **isključiva mjesna nadležnost**. U nekim situacijama zakon donosi odredbe o isključivoj nadležnosti određenog suda, pri čemu eliminira opću ili svaku drugu mjesnu nadležnost osim one izričito propisane zakonom. Tako je primjerice za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima na nekretnini, u sporovima zbog smetanja posjeda na nekretnini, te u sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Stranke se u načelu mogu sporazumjeti o mjesnoj nadležnosti određenog suda koji inače nije mjesno nadležan (**prorogacija nadležnosti**) i to u situacijama kad nije određena isključiva mjesna nadležnost suda i kad je taj sud i stvarno nadležan. Takav sporazum mora biti sastavljen u pismenoj formi (pismena forma se pretpostavlja i ako je sklopljen razmjenom pisama, brzojava, teleksa ili drugih telekomunikacijskih sredstava koja omogućavaju pisani dokaz o sklopljenom ugovoru), mora se odnositi na određeni spor ili više sporova koji proistječu iz određenog pravnog odnosa i mora biti priložen tužbi.

Mjesnu nadležnost može odrediti i viši sud (**delegacija nadležnosti**). Valja razlikovati nužnu od svrsishodne delegacije. Do nužne delegacije dolazi kad nadležni sud zbog izuzeća suca ili iz drugih razloga ne može postupiti. Tad će o tome obavijestiti neposredno viši sud koji će odrediti da u tom predmetu postupaju drugi stvarno nadležni sud s **njegova područja** (čl. 67. ZPP-a; nužna delegacija). Nadležni sud prvog stupnja može sam ili na prijedlog stranke zatražiti od najvišeg suda određene vrste da odredi da u pojedinom predmetu postupaju drugi stvarno nadležni sud s njegovoga područja ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi (čl. 68. ZPP-a; **svrsishodna delegacija**).

3.4. Sastav suda

U parničnom postupku u **prvom stupnju** sporove sudi **sudac pojedinac** ako zakonom nije određeno da sudi vijeće. Kad u prvom stupnju sudi vijeće, ono je sastavljeno od trojice sudaca ako zakonom nije drugačije određeno (čl. 41. st. 1. i 42. ZPP-a).¹¹

U **drugom stupnju** sudovi sude u **vijeću** ako zakonom nije drugačije određeno. Kad odlučuje u drugom stupnju

¹¹ Čl. 20. i 21. ZID ZPP-a mijenjaju se odredbe ZPP-a o sastavu suda u prvostupanjskom postupku. Do stupanja na snagu ZID ZPP-a prvostupanjski sud u pravilu sudi u vijeću. Vijeće nije potrebno ako vrijednost predmeta spora u imovinsko-pravnim sporovima ne prelazi 100.000,00 kuna, ako se stranke suglase da sudi sudac pojedinac ili ako je to zakonom predviđeno. Kad sudi u vijeću, ono je sastavljeno od jednog suca kao predsjednika vijeća i dvojice sudaca porotnika. Odredba ZID ZPP-a o tome da u prvom stupnju sudi u pravilu sudac pojedinac primjenjuje se i na postupke koji su pokrenuti prije njegova stupanja na snagu, dok se odredba o sastavu vijeća, temeljem koje se napušta institucija sudaca porotnika, primjenjuje na postupke koji su pokrenuti nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

u sjednici vijeća, vijeće je sastavljeno od trojice sudaca ako zakonom nije drugačije određeno (čl. 41. st. 2. i 44. ZPP-a). O žalbi protiv rješenja odlučuje sudac pojedinac višeg suda ako zakonom nije drugačije određeno.

U povodu **revizije** sudovi odlučuju u **vijeću** ako zakonom nije drugačije određeno. Kad odlučuje o reviziji protiv drugostupanskih odluka, Vrhovni sud Republike Hrvatske sudi u vijeću sastavljenom od pet sudaca ako ovim zakonom nije drugačije određeno. (čl. 41. st. 3. i čl. 44. ZPP-a). Kad odlučuje o reviziji protiv drugostupanskih rješenja koje je donio sudac pojedinac suda nižeg stupnja, Vrhovni sud Republike Hrvatske sudi u vijeću sastavljenom od trojice sudaca.¹²

Sudski savjetnici ovlašteni su u prvom stupnju provoditi parnični postupak, ocjenjivati dokaze i utvrđivati činjenice. U sporovima za isplatu novčane tražbine sudski savjetnici su ovlašteni provoditi postupak ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 50.000,00 kuna, odnosno u trgovačkim sporovima 500.000,00 kuna. Sudski savjetnik nakon provedenog postupka podnosi sucu pisani prijedlog temeljem kojega sudac donosi odluku, a ako se sudac s njime ne složi, tada će sam provesti postupak. U drugostupanskom postupku i u postupku povodom izvanrednih pravnih lijekova sudski savjetnici referiraju o stanju spisa i pripremaju nacрте sudskih odluka (čl. 13. ZPP-a)¹³

¹² Odredbom čl. 23. ZID ZPP-a mijenja se odredba čl. 44. ZPP-a u smislu sastava suda povodom pravnih lijekova protiv rješenja. Ta se odredba primjenjuje na pravne lijekove koji su u drugostupanskom, odnosno revizijskom sudu primljeni nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

¹³ Čl. 5. ZID ZPP-a unosi u ZPP odredbe o ovlaštenjima sudskih savjetnika (sudski savjetnici su diplomirani pravnici koji u tom svojstvu rade na sudu i imaju položen pravosudni ispit). Te se odredbe primjenjuju i na postupke koji su započeli prije stupanja na snagu ZID ZPP-a.

3.4.1. Izuzeće suca

Postoje **dvije grupe razloga za izuzeće suca** (čl. 71. ZPP-a).

Prvu grupu čine takve okolnosti koje same po sebi opravdavaju sumnju u nepristranost (**razlozi za isključenje suca**). Tako sudac ne može obavljati sudačku dužnost u konkretnom sporu:

- ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke
- ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika
- ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak
- ako stalno ili privremeno radi u pravnoj osobi koja je stranka u postupku
- ako mu je stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja, ili mu je bračni drug, izvanbračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stupnja bez obzira na to je li brak prestao ili nije
- ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika
- ako je u istom predmetu sudjelovao u postupku pred nižim sudom ili pred kojim drugim sudom
- ako je u stečajnom postupku u povodu kojega je došlo do spora sudjelovao ili sudjeluje kao stečajni sudac ili član stečajnog vijeća.

Sudac je dužan, čim sazna za postojanje naznačenih razloga (razlozi za isključenje suca), prekinuti svaki rad na predmetu i o tome obavijestiti predsjednika suda koji će mu odrediti zamjenika.

Drugu grupu čine okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost (**razlozi za izuzeće u užem smislu**).

Ako sudac smatra da postoje okolnosti za izuzeće u užem smislu, obavijestit će predsjednika suda koji će o izuzeću odlučiti, a do donošenja odluke ovlašten je poduzimati samo radnje za koje postoji opasnost od odgode.

Stranke mogu tražiti izuzeće samo suca koji sudjeluje u određenom postupku, odnosno predsjednika suda koji o zahtjevu za izuzeće treba odlučiti. Zahtjev za izuzeće stranka je dužna podnijeti čim sazna za postojanje razloga za izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave pred prvostupanjskim sudom, a ako nije bilo rasprave, do donošenja odluke (čl. 73. ZPP-a).

Nije dopušten zahtjev za izuzeće (čl. 73. ZPP-a; u praksi su do sada to bili najčešći slučajevi)¹⁴:

- kojim se uopćeno traži izuzeće svih sudaca nekog suda ili svih sudaca koji bi mogli suditi u nekom predmetu
- o kojem je već odlučeno
- u kojem nije naveden obrazloženi razlog zbog kojeg se traži izuzeće.

Takve zahtjeve odbacit će sudac pojedinac ili predsjednik vijeća pred kojim teče postupak povodom kojega je izuzeće zatraženo i protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba. Ako je takav zahtjev istaknut u pravnom lijeku (žalbi, reviziji), odbacit će ga predsjednik prvostupanjskog suda. Zahtjev za izuzeće suca višeg suda stranka može staviti u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek.

¹⁴ Odredbom čl. 36. ZID ZPP-a u ZPP se unose točno određeni razlozi uz postojanje kojih je vezana nedopuštenost zahtjeva za izuzeće. Odredba se primjenjuje i na postupke koji su pokrenuti do stupanja na snagu ZID ZPP-a.

4. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK

4.1. Pokretanje postupka

Parnični postupak pokreće se tužbom (čl. 185. ZPP-a). Tužba je parnična radnja kojom tužitelj inicira postupak tražeći od suda da mu pruži određenu pravnu zaštitu u odnosu na tuženika.

Pokretanje parničnoga postupka valja razlikovati od početka tijeka parnice. Naime, samim podnošenjem tužbe parnica još nije počela teći. Njime je uspostavljen dvostrani procesni odnos između tužitelja i suda. **Parnica počinje teći dostavom tužbe tuženiku** (čl. 194. ZPP-a). Tada se uspostavlja trostrani procesni odnos između suda, tužitelja i tuženika.

4.1.1. Sadržaj tužbe

Tužba mora sadržavati (**obvezatni sadržaj tužbe**, čl. 186. st. 1. i 2. ZPP-a):

- **određeni zahtjev** u pogledu glavne stvari (tužbeni zahtjev kojim tužitelj traži pružanje pravne zaštite određenoga sadržaja) i sporednih traženja (primjerice zahtjev za isplatom kamata ili naknadom troška)
- **činjenice** na kojima temelji tužbeni zahtjev (stvarna osnova tužbe - činjenice na kojima tužitelj temelji svoj zahtjev)
- **dokaze** kojima se utvrđuju te činjenice (potrebno je naznačiti za utvrđenje koje činjenice se predlaže određeno dokazno sredstvo i kojim se dokaznim sredstvom određena činjenica može dokazati)
- **druge podatke** koje mora imati svaki podnesak (oznaka suda, ime, zanimanje i prebivalište ili boravište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika ili punomoćnika, potpis tužitelja)
- **naznaku vrijednosti spora** u slučaju kad predmet tužbenoga zahtjeva nije novčana svota, a o njemu ovisi

stvarna nadležnost, sastav suda, vrsta postupka, pravo na izjavljivanje revizije, ovlaštenje na zastupanje ili pravo na naknadu troškova (vrijednost predmeta spora je u novcu izražena vrijednost zahtjeva što ga tužitelj ističe u tužbi).

Ako tužba ne sadrži sve obvezatne elemente, sud će je vratiti tužitelju na ispravak ili dopunu i naložiti mu takav ispravak ili dopunu u određenom roku. Ako tužba ne bude vraćena sudu u određenom roku, smatrat će se da je povučena, a ako bude vraćena bez izmjena ili dopuna, odbacit će se (čl. 109. ZPP-a).

Tužitelj u tužbi može navesti i pravnu osnovu tužbenoga zahtjeva (materijalni propis temeljem kojega bi valjalo odlučivati o zahtjevu), ali to nije dužan. Isto tako može istaknuti zahtjeve za donošenje odluka procesnopravne naravi (primjerice zahtjev za delegaciju suda, za spajanje parnica, određivanje privremenih mjera). Sve navedeno čini **fakultativni sadržaj** tužbe.

4.1.2. Vrste tužbi

Tužbe se s obzirom na sadržaj pravne zaštite koja se traži dijele na:

- **deklaratorne**, kojima se traži utvrđenje postojanja ili nepostojanja kakva prava ili pravnog odnosa ili istinitost ili neistinitost kakve isprave
- **kondemnatorne**, kojima se traži da se tuženiku naloži da nešto učini, trpi ili propusti
- **konstitutivne**, kojima se traži promjena postojećih građanskopravnih odnosa uspostavljanjem novih odnosa ili ukidanjem dotadašnjih.

4.2. Procesni subjekti

U parničnom postupku u pravilu sudjeluje više osoba. Primarni subjekti postupka su sud i parnične stranke. Uz njih u postupku mogu sudjelovati zastupnici stranaka, umješaci, te svjedoci i vještaci.

4.2.1. Stranke u parnici

Stranke u parnici su tužitelj i tuženik. Tužitelj je osoba koja od suda traži pružanje pravne zaštite njegovim subjektivnim pravima za koja tvrdi da su povrijeđena ili ugrožena. Tuženik je osoba za koju tužitelj tvrdi da je povrijedila ili ugrozila njegova subjektivna prava i prema kojoj upravlja zahtjev istaknut u tužbi. **Pogrešno je tuženika nazivati optuženik.** Optuženik je termin kaznenoga prava.

Na strani tužitelja i/ili tuženika može se pojaviti više osoba. U tom slučaju postoji suparničarstvo. Kad više subjekata sudjeluje u parnici u svojstvu tužitelja, tad se radi o aktivnom **suparničarstvu**. Suparničarstvo je pasivno kad više subjekata sudjeluje u parnici u svojstvu tuženika, a obostrano kada i u svojstvu tužitelja i u svojstvu tuženika sudjeluje više osoba.

4.2.2. Zastupnici stranaka

Zastupnici stranaka su osobe koje u ime i za račun stranke poduzimaju procesne radnje u postupku. Zastupnik stranke se mora kao takav legitimirati i djelovati u okviru svojih ovlaštenja. Pod pojmom zastupnika podrazumijeva se zakonski zastupnik, punomoćnik i zastupnik pravnih osoba koji je kao takav određen statutom trgovačkog društva ili zakonom.

Zakonski zastupnik (čl. 80. ZPP-a) je osoba koja je temeljem zakona ili akta nadležnog državnog tijela donesenog temeljem zakona ovlaštena u ime i za račun stranka koje nisu parnično sposobne poduzimati radnje u postupku (tako primjerice malodobnu djecu zastupaju njihovi roditelji, a osobu pod skrbništvom njezin skrbnik). Zakonskog zastupnika strankama u postupku može postaviti i sud. Međutim to je samo privremeno (**privremeni zakonski zastupnik**) i koristi se onda kad se tijekom postupka pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika trajao tako dugo da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, te uz ispunjenje određenih uvjeta (čl. 84. ZPP-a).

Punomoćnik je osoba koja u ime i za račun stranke u granicama dobivenog ovlaštenja poduzima procesne radnje u postupku. Zastupanje se vrši temeljem ugovornog odnosa - punomoći između stranke i zastupnika. Punomoć se izdaje pismeno ili se o tome sačini zapisnik kod suda. Radnje u postupku koje poduzme punomoćnik i u granicama ovlaštenja iz punomoći imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka.

Stranku kao punomoćnik može zastupati (čl. 89. a ZPP-a)¹⁵:

- odvjetnik
- osoba koja je s njome u radnom odnosu ako je potpuno poslovno sposobna
- srodnik po krvi u pravoj liniji - brat, sestra ili bračni drug ako je potpuno poslovno sposoban i ako se ne bavi nadriparstvom
- u postupku u parnicama iz radnih odnosa radnika kao punomoćnik može zastupati osoba koja je u radnom odnosu u sindikatu čiji je on član ili u udruzi sindikata u koju je udružen sindikat čije je on član (čl. 434. a ZPP-a)

- u postupku u parnicama iz radnih odnosa poslodavca kao punomoćnik može zastupati osoba koja je u radnom odnosu u udruzi poslodavaca čiji je on član ili u udruzi poslodavaca više razine u koju je udružena udruga poslodavaca čiji je on član (čl. 434. a ZPP-a).

Ako se kao punomoćnik pojavi osoba koja to ne može biti, sud će joj uskratiti daljnje zastupanje i o tome obavijestiti stranku (čl. 90. st. 1. ZPP-a).

Ako sud utvrdi da punomoćnik koji nije odvjetnik nije sposoban obavljati tu dužnost, upozorit će stranku na štetne posljedice koje mogu nastati zbog nepravilnog zastupanja (čl. 90. st. 3. ZPP-a).

Odvjetnika u postupku može zamjenjivati odvjetnički vježbenik koji je kod njega zaposlen. Odvjetnički vježbenik bez položenog pravosudnog ispita može zamjenjivati odvjetnika samo pred sudom prvoga stupnja u postupcima čija vrijednost predmeta spora ne prelazi 50.000,00 kuna, a odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom može zamjenjivati odvjetnika bez ikakvih ograničenja (čl. 95. st. 3. i 4. ZPP-a).

Pravne osobe zastupa organ određen statutom te osobe ili zakonom.

15 Odredbom čl. 45. ZID ZPP-a u ZPP je unesena novina kojom se određuje krug osoba koje mogu zastupati stranku kao punomoćnici. Pravilo je da stranku može zastupati samo odvjetnik. Izuzeci su određeni zakonom. Odredba se primjenjuje na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a. U postupcima koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a kao punomoćnik se može pojaviti svaka osoba koja je potpuno poslovno sposobna i koja se ne bavi nadripisarstvom. Odredbom čl. 252. ZID ZPP-a propisane su dodatne iznimke od pravila da stranku može zastupati kao punomoćnik samo odvjetnik i to u postupku u sporovima iz radnog odnosa.

4.2.3. Umješaci

Umješac je osoba koja se u postupku pridružuje jednoj od stranaka jer ima pravni interes da ta stranka u postupku uspije (čl. 206. ZPP-a). **Umješac nije stranka.** On se samo pridružuje stranci, jer je zainteresiran za ishod spora budući da bi se pravne posljedice presude mogle odraziti i u sferi njegovih prava. Umješac pomaže stranci kojoj se pridružio i istodobno kontrolira postupanje te stranke, jer od njezina uspjeha u sporu ovisi i kvaliteta njegove pravne situacije.

Umješac može stupiti u parnicu tijekom cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te tijekom postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka.

O sudjelovanju umješaca sud odlučuje rješenjem kojim prihvaća ili odbija sudjelovanje umješaca. Kad je prihvaćeno sudjelovanje umješaca, tada je on ovlašten poduzimati sve parnične radnje kao i stranka kojoj se pridružio.

4.2.4. Svjedoci

Svjedoci su osobe koje sud poziva da pred sudom dadu iskaz o određenim činjenicama koje su predmetom utvrđivanja u postupku. Svjedok se dužan odazvati pozivu suda i svjedočiti ako zakonom nije drugačije određeno.

Kao svjedok ne može se saslušati (**zabrana saslušanja**) osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne dok je nadležni organ ne oslobodi te dužnosti (čl. 236. ZPP-a).

Svjedok može uskratiti svjedočenje (**pravo na uskraćivanje svjedočenja**) o:

- onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila
- onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovjedila
- o činjenicama što ih je svjedok saznao kao odvjetnik, liječnik ili u obavljanju kakva drugog poziva ili kakve druge djelatnosti ako postoji obveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obavljanju toga poziva ili djelatnosti (čl. 237. ZPP-a).

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja (**pravo uskraćivanja odgovora na pojedina pitanja**) ako za to postoje važni razlozi, a osobito ako bi svojim odgovorom na takva pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili kaznenom progonu

- sebe osobno
- svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojega stupnja, a u pobočnoj liniji do trećeg stupnja
- svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stupnja i onda kada je brak prestao
- svog staratelja ili staranika, odnosno usvojitelja ili usvojenika (čl. 238. ZPP-a).

Svjedoci se pozivaju dostavom pismenoga poziva u kojem se navode osobni podaci pozvanoga, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u svezi kojega se poziva, naznaka da se poziva kao svjedok i upozorenje na posljedice neopravdanog izostanka i na pravo na naknadu troškova.

Svjedok koji je uredno pozvan mora se odazvati pozivu suda ili u slučaju spriječenosti svoj izostanak opravdati.¹⁶

¹⁶ Iznimno se svjedok može saslušati u svom stanu ako se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne može odazvati pozivu.

Svjedoka koji se ne odazove pozivu suda, a uredno je pozvan i svoj izostanak nije opravdao, može se prisilno dovesti, a može ga se i novčano kazniti kaznom od 500,00 kuna do 10.000,00 kuna. Na isti se način može postupiti i spram svjedoka koji se odazove pozivu suda, ali se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti saslušan.

Svjedoka koji dođe na raspravu i uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedina pitanja, a sud ocijeni da su ti razlozi neopravdani, može se novčano kazniti kaznom od 500,00 kuna do 10.000,00 kuna, a ako i poslije toga odbije svjedočiti, može biti zatvoren. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo svjedočenje ne postane nepotrebno, a najdulje mjesec dana (čl. 248. ZPP-a).

4.2.5. Vještaci

Vještak je osoba koja raspolaže određenim stručnim znanjima i koja kao takva daje svoje mišljenje o činjenicama koje mogu biti utvrđene samo pomoću posebnog (izvanpravnog) znanja i umijeća.

Vještake određuje sud iz redova stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja. S obzirom na složenost predmeta vještačenja može se odrediti i više vještaka ili se vještačenje može povjeriti stručnoj ustanovi.

Najčešća vještačenja u parničnom postupku su:

- **medicinsko vještačenje**, kojim se utvrđuje vrsta i način nastanka ozljeda, te se ocjenjuju posljedice takvih ozljeda
- **prometno vještačenje**, kojim se utvrđuje mehanizam nastanka prometnih nezgoda i opseg štete
- **toksikološko**, kojim se utvrđuje koncentracija alkohola i stanje određene osobe pri određenoj koncentraciji alkohola
- **knjigovodstveno-financijsko vještačenje**, kojim se utvrđuje činjenice vezane uz složenije financijske operacije

- **grafološko**, kojim se utvrđuje istovjetnost potpisa ili sličnost i različitost rukopisa
- **vještačenje tipizacijom tkiva**, koje se provodi u parnicama radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva.

Vještaka se, na njegov zahtjev, može osloboditi dužnosti vještačenja iz istih razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedina pitanja (vidjeti 4.2.4.), ali i iz drugih opravdanih razloga. Vještak može biti izuzet iz istih razloga iz kojim može biti izuzet sudac (vidjeti 3.4.1., za vještaka se može uzeti i osoba koja je već bila saslušana kao svjedok).

Posebna vrsta vještaka je **tumač**. Putem tumača se sporazumijeva s učesnicima postupka koji ne znaju jezik koji je u službenoj uporabi u sudu ili se ne mogu normalno sporazumijevati.

4.3. Dostavljanje pismena¹⁷

Dostavljanje pismena (poziva, podnesaka, odluka) je parnična radnja čiji je cilj omogućiti svakoj stranci upoznavanje sa sadržajem takvog pismena.

Dostavu pismena u pravilu vrši sud putem pošte, određenog sudskog službenika, odnosno sudskog namještenika, nadležnog tijela uprave, javnog bilježnika ili neposredno u sudu (čl. 133. ZPP-a).

¹⁷ ZID ZPP novelira u većoj mjeri odredbe ZPP-a koje se odnose na dostavu. Tako se uvodi dostava putem javnog bilježnika, uspostavlja mogućnost sporazuma stranaka o dostavi, te se proširuje mogućnost dostave putem oglasne ploče suda. Te se odredbe primjenjuju i na postupke koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a, izuzev odredbi o promjeni adrese i zastupnika za primanje pismena koje se primjenjuju na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

Sud će, ako se stranke s tim suglase tijekom postupka, odlučiti da **stranke izravno** jedna drugoj upućuju podneske i druga pismena i to: preporučeno preko pošte uz povratnicu (ako su obje stranke fizičke osobe), predajom u sjedištu pravne osobe ili fizičke osobe s registriranom djelatnošću uz potvrdu o preuzimanju pošiljke ovjerovljenu njezinim pečatom (ako je koja od stranaka pravna ili fizička osoba s registriranom djelatnošću). Sud može odrediti da u parnici u kojoj obje stranke zastupaju odvjetnici ili državni odvjetnici takvi zastupnici stranaka izravno upućuju podneske jedni drugima poštom uz povratnicu ili predajom u uredu, odnosno pisarnici (čl. 133.c ZPP-a).

Dostava se obavlja radnim danom i to od sedam do dvadeset sati (osim dostave poštom i putem javnog bilježnika) u stanu ili na radnom mjestu osobe kojoj se dostava ima obaviti ili u sudu kad se ta osoba tamo zatekne. Dostava se može obaviti i u drugo vrijeme i na drugom mjestu, ali samo uz pristanak osobe kojoj se dostava ima obaviti ili rješenjem suda ako ocijeni da je to potrebno (čl. 140. ZPP-a).

Tužba, platni nalog, presuda i rješenje protiv kojega je dopuštena posebna žalba, te pravni lijek dostavit će se osobno stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku ili punomoćniku (**osobna dostava**), a ostala pismena dostavit će se osobno kad je to ovim zakonom izričito određeno ili kad sud smatra da je potrebna veća opreznost pri dostavi. Ako se osoba kojoj se pismeno ima osobno dostaviti ne zatekne na mjestu dostave, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kojem mjestu mogao tu osobu zateći i ostaviti joj obavijest da radi primanja pismena bude u određen dan i sat u svome stanu ili radnom mjestu. Tu obavijest može ostaviti punoljetnim članovima domaćinstva, kućepazitelju, susjedu ili osobi koja

radi na istom mjestu. Ako i nakon toga osoba ne bude zatečena, pismeno će se predati nekome od punoljetnih članova domaćinstva koji su ga dužni primiti ili kućepazitelju, susjedu ili osobi koja radi na istom mjestu ako oni na to pristanu (čl. 141. i 142. ZPP-a).

Tuženik se prije podnošenja tužbe sudu u pisanom **sporazumu** sklopljenim sa tužiteljem može suglasiti da mu se dostava u sporovima na koje se sporazum odnosi obavlja na određenoj adresi u Republici Hrvatskoj ili preko određene osobe u Republici Hrvatskoj. U tom će se slučaju tužba i druga pismena na prijedlog tužitelja dostavljati na tu adresu ili toj osobi, a ako se takva dostava ne može obaviti sud, će odrediti da se daljnje dostave tuženiku obavljaju stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda (čl. 133.b. st. 1. i 2. ZPP-a).

U određenim slučajevima dostava se može obaviti stavljanjem pismena na **oglasnu ploču suda**. Tako će sud postupiti, uz već navedene situacije, i u slučaju da se dostava pravnoj osobi ne može obaviti na adresu naznačenu u tužbi ili na adresu sjedišta te osobe upisane u sudski ili drugi upisnik, u slučaju da se dostava fizičkim osobama koje obavljaju određenu upisanu djelatnost (obrtnici, trgovci, pojedinci, javni bilježnici, odvjetnici, liječnici i sl.) ne može obaviti na adresu naznačenu u tužbi ili na adresu upisanu u upisnik, ali samo kad se tim osobama dostava obavlja u vezi s tom djelatnošću (čl. 134.a ZPP-a), u slučaju da se odvjetnicima pismena dostavljaju putem posebnih pretinaca u sudu, pa u roku od osam dana to pismeno ne podignu (čl. 134.b ZPP-a), u slučaju da stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste sud o promjeni adrese pa se zbog toga dostava ne može uredno obaviti sve dok ne obavijeste sud o novoj adresi (čl. 145. ZPP-a). U slučaju da stranka opozove punomoć punomoćniku za primanje pismena, a istodobno ne postavi drugog takvog punomoćnika,¹⁸ pis-

mena se također stavljaju na oglasnu ploču suda sve dok ta stranka ne postavi drugoga punomoćnika za primanje pismena (čl. 146. ZPP-a). U tim se slučajevima smatra da je dostava obavljena istekom osmoga dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču.

4.4. Tijek postupka

4.4.1. Pripremanje glavne rasprave

Nakon podnošenja tužbe sudu započinje pripremanje glavne rasprave. Osnovni cilj ove faze postupka je da se sređivanjem procesne građe omogući brz i nesmetan razvoj glavne rasprave. U toj se fazi postupka ispituje postojanje procesnih pretpostavki za raspravljanje i odlučivanje o glavnoj stvari, utvrđuje koje su činjenice među strankama sporne i koja bi dokazna sredstva trebalo osigurati za glavnu raspravu. U tijeku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice koje treba utvrditi, te dokaze čije izvođenje predlažu. Pripremanje glavne rasprave obuhvaća prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženiku na odgovor, pripremno ročište i zakazivanje glavne rasprave (čl. 277. st. 2. ZPP-a).

18 Punomoćnika za primanje pismena mora pri podnošenju tužbe imenovati tužitelj ili njegov zastupnik koji se nalaze u inozemstvu, a tužitelj nema punomoćnika u Republici Hrvatskoj. Ako to ne učine, sud će odbaciti tužbu. Tuženika ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inozemstvu, a tuženik nema punomoćnika u Republici Hrvatskoj, sud će pozvati prigodom dostave prvog pismena da u primjerenom roku postavi punomoćnika za primanje pismena uz upozorenje da će u suprotnom sud postaviti zastupnika za primanje pismena iz redova odvjetnika ili javnih bilježnika. Ta se novela primjenjuje na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

4.4.1.1. Prethodno ispitivanje tužbe

Nakon pokretanja postupka, odnosno nakon podnošenja tužbe pristupa se prethodnom ispitivanju tužbe. Zadatak je suda u ovoj fazi postupka ispitati postojanje procesnih pretpostavki za vođenje parnice, te riješiti procesna pitanja koja se mogu pojaviti već u ovoj fazi postupka. U tom smislu sud ispituje da li je tužba potpuna i razumljiva, postoje li razlozi za izuzeće suca, imaju li stranke stranačku i parničnu sposobnost, da li su stranke pravilno zastupane. Pored toga, sud je ovlašten odlučivati i o preinaci tužbe, osiguranju dokaza, prekidu postupka, spajanju parnica, razdvajanju postupka, urednosti punomoći, postavljanju privremenog zastupnika, o oslobađanju stranke od prethodnog plaćanja troškova i o drugim pitanjima koja se odnose na upravljanje postupkom.

Tužba se ispituje temeljem podataka koji su u njoj sadržani. Ako sud nađe da nema dovoljno osnova za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo tijekom prethodnog ispitivanja tužbe, svoju odluku o tim pitanjima može donijeti naknadno nakon primitka odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu (čl. 283. ZPP-a).

4.4.1.2. Dostavljanje tužbe na odgovor¹⁹

Nakon što je sud u fazi prethodnog ispitivanja tužbe zaključio da se temeljem tužbe može dalje postupati, naredit će da se primjerak tužbe dostavi tuženiku radi

¹⁹ Čl. 145. ZID ZPP-a uvodi se, kao pravilo, dostavljanje tužbe na odgovor, dok se zakazivanje ročišta prije dobivanja odgovora na tužbu utvrđuje kao iznimka. Po pravilima koja važe do stupanja na snagu ZID ZPP-a sud može zatražiti pismeni odgovor na tužbu samo ako se radi o složenom sporu.

Novelirana odredba primjenjuje se samo na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

podnošenja pisanog odgovora na tužbu (čl. 284. st. 1. ZPP-a). Odgovor na tužbu podnosi se u roku koji odredi sud, ali on ne može biti kraći od petnaest ni duži od trideset dana (čl. 284. st. 1 i 285. st. 2. ZPP-a). U postupcima u sporovima iz radnih odnosa rok za odgovor na tužbu je osam dana (čl. 251. st. 2. ZPP-a). U pozivu za podnošenje pisanog odgovora na tužbu sud je dužan upozoriti tuženika na pravne posljedice nedavanja odgovora na tužbu (mogućnost donošenja presude zbog ogluhe, vidjeti odjeljak 5.1.1.4.).

Samo iznimno, ako to zahtijevaju posebne okolnosti pojedinog slučaja, a osobito ako je to potrebno radi odlučivanja o prijedlogu za određivanje privremenih mjera, sud može odmah zakazati ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku (čl. 284. st. 2. ZPP-a). U tom slučaju se odgovor na tužbu može dati i na ročištu.

U odgovoru na tužbu tuženik se može očitovati o zahtjevima i navodima tužbe, te predložiti dokaze kojima potkrepljuje te navode, a dužan je, ako je to moguće, priložiti i isprave na koje se poziva.

4.4.1.3. Pripremno ročište

Pripremno ročište može se zakazati u sporovima koje sudi vijeće (o sastavu suda vidjeti 3.4.). Ono se zakazuje nakon što tuženik podnese odgovor na tužbu i kad predsjednik vijeća ocijeni da je s obzirom na prijedloge i navode stranaka takvo ročište potrebno zakazati (čl. 285. st. 3. ZPP-a). Kad predsjednik vijeća ocijeni da to nije potrebno, tada može odmah zakazati ročište za glavnu raspravu.

Pripremno ročište treba odrediti tako da strankama ostane dovoljno vremena za pripremu, a najmanje osam dana od dana primitka poziva. U pozivu će se razložiti strankama da na ročište donesu sve isprave koje im služe kao dokaz i sve predmete koje treba razgledati u sudu, te ih je predsjednik vijeća dužan upozoriti na pravne posljedice propuštanja da na tom ročištu ili najkasnije na prvom ročištu za glavnu raspravu iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze (čl. 286. st. 3. ZPP-a).

Na pripremnom se ročištu raspravlja o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tijek postupka kad je predsjednik vijeća, nakon ispitivanja tužbe, odgodio odlučivanje o tim pitanjima (vidjeti 4.2.1.1.) ili su takva pitanja istaknuta u odgovoru na tužbu ili na samom pripremnom ročištu. Kad utvrdi da ne postoje smetnje za daljnje vođenje postupka, predsjednik vijeća će odlučiti koji će se od predloženih svjedoka i vještaka pozvati na glavnu raspravu i koji će se od drugih predloženih dokaza pribaviti. Bitno je naglasiti da u ovoj fazi postupka predsjednik vijeća samo odlučuje koji će se dokazi pribaviti i koje će se osobe pozvati na glavnu raspravu. O tome koji će se od tih dokaza izvesti odlučuje vijeće na glavnoj raspravi.

4.4.1.4. Zakazivanje glavne rasprave

Ročište za glavnu raspravu zakazuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća,²⁰ što ovisi o tome da li sud

²⁰ U postupku u parnicama iz radnih odnosa prvo ročište za glavnu raspravu mora se održati u roku od trideset dana od dana primitka odgovora na tužbu (čl. 251. st. 3. ZID ZPP-a; odredba se primjenjuje na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a). U bračnim i obiteljskim sporovima prvo ročište mora se održati u roku od petnaest dana od dana kad je tužba zaprimljena u sudu. Hitnost postupanja traži se i u parnicama zbog smetanja posjeda i postupcima radi objavljivanja ispravka informacije

sudi u vijeću ili sudi sudac pojedinac (vidjeti 3.4.). Na ročište za glavnu raspravu pozvat će se stranke, svjedoci i vještaci koje je predsjednik vijeća ili sudac pojedinac odlučio pozvati na glavnu raspravu (čl. 293. ZPP-a). Ročište za glavnu raspravu odredit će se tako da stranka ostane dovoljno vremena za pripremu, a najmanje osam dana od primitka poziva, te će se razložiti stranka da na ročište donesu sve isprave koje im služe kao dokaz i sve predmete koje treba razgledati u sudu, te ih upozoriti na pravne posljedice propuštanja da na ročištu za glavnu raspravu iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze. Istodobno će se pribaviti spisi, isprave ili predmeti koji se nalaze kod suda ili kojeg drugog državnog tijela ako je to potrebno za odlučivanje.

4.4.2. Glavna rasprava

Glavna rasprava je najvažnija faza parničnoga postupka. Tijekom glavne rasprave se na jednom ili više ročišta odlučuje o tužbenom zahtjevu temeljem neposrednog, usmenog, kontradiktornog i javnog raspravljanja.

Glavnu raspravu otvara sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća i objavljuje predmet raspravljanja. Nakon toga utvrđuje da li su pristupile sve pozvane osobe, a ako nisu, provjerava da li su uredno pozvane i da li su opravdale svoj izostanak (čl. 294. ZPP-a).

Prvo ročište za glavnu raspravu **počinje** izlaganjem tužbe ako prije toga nije održano pripremno ročište, nakon čega tuženik odgovara na navode tužbe. Kad je pripremno ročište održano, tada predsjednik vijeća upoznaje vijeće s tijekom i rezultatima toga ročišta.

Glavnom raspravom **rukovodi** sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća koji će postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način nastojati (čl. 298. ZPP-a):

- da se tijekom rasprave iznesu sve odlučne činjenice
- da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama
- da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka
- da se dadu sva razjašnjenja potrebna za utvrđivanje činjeničnog stanja
- da se u mjeri u kojoj je to potrebno sa strankama razmotre i pravna pitanja spora, a sve radi toga da se o predmetu spora svestrano raspravi i da se postupak ne odugovlači i po mogućnosti završi na jednom ročištu.

Tijekom glavne rasprave raspravlja se o svim prijedlozima stranaka, o činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu takve prijedloge i o dokazima koje su ponudile, te se izvode dokazi i raspravlja o rezultatima njihova izvođenja.

Za vrijeme trajanja glavne rasprave i između ročišta za glavnu raspravu stranke mogu iznositi nove činjenice i nove dokaze, ali su dužne naknaditi troškove koji time budu izazvani protivnoj stranci, osim ako potreba iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza nije izazvana ponašanjem protivne strane (čl. 299. ZPP-a).

Izvođenje dokaza određuje sud rješenjem. U rješenju naznačuje spornu činjenicu o kojoj treba izvesti dokaz i dokazno sredstvo. Dokazna sredstva su:

- predmet očevida - očevid je parnična radnja koja se poduzima kad je za utvrđivanje kakve činjenice ili za

razjašnjenje kakve okolnosti potrebno neposredno
opažanje suda

- isprave
- iskaz svjedoka (o svjedocima vidjeti odjeljak 4.2.4.)
- nalaz i mišljenje vještaka (o vještacima vidjeti odjeljak 4.2.5.)
- saslušanje stranaka.

Sud nije vezan za svoje rješenje o izvođenju dokaza, pa može odustati od izvođenja određenog dokaza ako zaključi da njegovo izvođenje nije potrebno, jer je već temeljem izvedenih dokaza činjenično stanje utvrđeno u mjeri potrebnoj za donošenje odluke o glavnoj stvari.

Svjedoci se saslušavaju (čl. 243. i 244. ZPP-a) pojedinačno i bez nazočnosti svjedoka koje će se kasnije saslušavati. Nakon utvrđivanja identiteta svjedoka će se pozvati da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima svjedoči, te će ga se pitati odakle mu saznanja o onome o čemu svjedoči. Kad sudac pojedinac ili predsjednik vijeća završi saslušanje svjedoka, tada članovi vijeća, ako je sud sastavljen u vijeću, mogu svjedoku neposredno postavljati pitanja. Svjedoku mogu po odobrenju suda neposredno postavljati pitanja i stranke i njihovi zastupnici ili punomoćnici. Saslušani svjedok ostaje u sudnici ako ih sudac pojedinac ili predsjednik vijeća nakon izjašnjenja stranaka ne otpusti ili ne odredi da se privremeno udalji iz sudnice. Ako je potrebno, svjedoci se mogu još jednom saslušati, a mogu se i suočiti sa drugim svjedokom ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama.

Vještaci obično svoj nalaz i mišljenje daju u pismenoj formi. Razlog je ekonomičnost postupka, jer bi vještačenje na samoj raspravi moglo iznimno dugo potrajati. Takav nalaz i mišljenje dostavlja se strankama koje

imaju pravo primjedbi. Povodom primjedbi stranaka vještaci se pozivaju na raspravu na kojoj obrazlažu svoj nalaz i odgovaraju na primjedbe stranaka.

Sud će izvesti dokaz **saslušanjem stranaka** samo kad nema drugih dokaza ili kad se unatoč izvedenim drugim dokazima ustanovi da je to potrebno radi utvrđivanja važnih činjenica (čl. 264. st. 2. ZPP-a).

Kad sud odluči **odgoditi ročište za glavnu raspravu** (primjerice kada nisu pribavljena sva dokazna sredstva, kad se stranka ili njen zakonski zastupnik nije u stanju jasno i određeno izjasniti o predmetu spora, ako stranka predloži odgodu radi uzimanja punomoćnika, kad radi vrijeđanja ili ometanja rada suda iz sudnice bude udaljen zakonski zastupnik stranke, a odgoda je potrebna radi zaštite prava i interesa zastupane strane), tada će se predsjednik vijeća ili sudac pojedinac brinuti da se za iduće ročište pribave svi dokazi čije je izvođenje određeno i da se obave druge priprema kako bi se rasprava mogla završiti na tom ročištu.

Novo ročište će se po mogućnosti održati pred sudom u istom sastavu. U tom će se slučaju glavna rasprava nastaviti uz izlaganje tijeka prijašnjih ročišta, ali i u tom slučaju sud može odlučiti da rasprava počne iznova (u tom slučaju se ponovo izvode svi do tada izvedeni dokazi).

Ako se ročište drži pred sudom u izmijenjenom sastavu (pred drugim sucem pojedincem ili pred izmijenjenim vijećem), glavna rasprava mora početi iznova, ali sudac pojedinac, odnosno vijeće može, nakon što se strankama omogući da se o tome izjasne, odlučiti da se svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne obavlja novi uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju tih dokaza (čl. 314. i 315. ZPP-a).

Sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća dužan se tijekom glavne rasprave brinuti o **održavanju reda u sudnici** i o dostojanstvu suda. Osobe koje sudjeluju u postupku i osobe koje kao slušatelji prisustvuju raspravi, a vrijeđaju sud ili druge sudionike u postupku, ometaju rad suda ili se ne pokoravaju naredbama suda za održavanje reda, sud može

- opomenuti ili kazniti novčanom kaznom od 500,00 do 10.000,00 kuna
- udaljiti iz sudnice i istodobno kazniti istom novčanom kaznom (čl. 318. ZPP-a).

Ako iz sudnice bude udaljena stranka ili njen zastupnik, ročište će se održati i bez njihove prisutnosti, a ako bude udaljen zakonski zastupnik fizičke osobe, sud će ročište odgoditi ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa zastupane stranke.

Glavna rasprava se zaključuje kad sudac pojedinac ili vijeće zaključi da je predmet raspravljen u toj mjeri da se može donijeti odluka o glavnoj stvari. Sudac pojedinac ili predsjednik vijeća priopćuje da je glavna rasprava zaključena, a vijeće se, ako je sud sastavljen u vijeću, povlači na vijećanje i glasanje. **Vijećanjem i glasanjem** rukovodi predsjednik vijeća, a vijećanju i glasanju mogu biti nazočni samo članovi vijeća i zapisničar (čl. 130. i 131. ZPP-a). Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Sudac pojedinac ili vijeće tijekom vijećanja i glasanja može odlučiti da se glavna rasprava ponovo otvori ako je to potrebno radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih važnijih pitanja (čl. 305. ZPP-a).

5. SUDSKE ODLUKE

5.1. Presude

Presuda je oblik sudske odluke kojom sud odlučuje o osnovanosti tužbenoga zahtjeva. Presudom sud usvaja tužbeni zahtjev ako utvrdi da je osnovan ili ga odbija u slučaju da ga nađe neosnovanim.

Pismo izrađena presuda mora sadržavati uvod, izreku i obrazloženje, a ovjereni prijepis presude koji se dostavlja strankama mora sadržavati i uputu o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude (čl. 337. st. 3. i čl. 338. ZPP-a).

Uvod presude sadrži naznaku da se presuda izriče u ime Republike Hrvatske, naziv suda, ime i prezime suca pojedinca, odnosno predsjednika i članova vijeća, ime i prezime ili naziv, te prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi prisustvovali i dan kada je presuda donesena.

Izreka presude (dispozitiv) sadrži odluku suda o prihvatanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja, te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja.

Obrazloženje presude sadrži izlaganje suda o zahtjevima stranaka, o činjenicama koje su stranke iznijele i dokazima koje su predložile, o činjenicama koje je sud utvrđivao i načinu na koji ih je utvrđivao, o dokazima koje je izvodio i njihovoj ocjeni, navođenje odredbi materijalnog prava koje je sud primijenio odlučujući o

zahtjevima stranaka, izjašnjenje o stavovima stranaka glede pravne osnove spora ako je to potrebno, te izjašnjenje o prijedlozima i prigovorima o kojima sud nije razložio u odlukama koje je već donio tijekom postupka.

Takav sadržaj obrazloženja nije obavezan kod presude zbog izostanka (vidjeti odjeljak 5.1.1.5.), presude zbog ogluhe (vidjeti odjeljak 5.1.1.4.), presude na temelju priznanja (vidjeti odjeljak 5.1.1.6.) i presude na temelju odricanja (vidjeti odjeljak 5.1.1.7.). Kod tih presuda će se u obrazloženju iznijeti samo razlozi koji opravdavaju donošenje tih presuda.

Obrazloženje presude nije potrebno ako su se stranke nakon proglašenja presude odrekle prava na žalbu i ako nisu izričito zatražile da presuda koja će im biti dostavljena bude obrazložena (čl. 338. st. 6. ZPP-a).

Uputa o pravnom lijeku sadrži naznaku da je protiv presude dopušten pravni lijek, naznaku roka u kojem se može izjaviti, forme u kojoj se izjavljuje i naznaku suda kojem se podnosi.

5.1.1. Vrste presuda

5.1.1.1. Potpuna presuda

Potpuna presuda (zakon ne rabi termin "potpuna") je presuda kojom sud odlučuje o svim zahtjevima koji su tijekom parnice istaknuti. Njome sud odlučuje o glavnom zahtjevu ili o više zahtjeva ako su istaknuti tijekom parnice (tužitelj u tužbi može postaviti više zahtjeva ili tijekom postupka može preinačiti tužbu tako da uz postojeći zahtjev istakne novi zahtjev, tuženik može podnijeti protutužbu), o sporednim traženjima (primjerice kamata-ma), te o prigovoru radi prebijanja (prigovor radi prebijanja je prigovor tuženika kojim ovaj ističe postojanje

svoga potraživanja prema tužitelju i traži od suda da presudom utvrdi njegovo potraživanje i izvrši prebijanje takvog potraživanja sa potraživanjem tužitelja).

5.1.1.2. Djelomična presuda

Djelomična presuda je presuda kojom sud odlučuje samo o nekom od više tužbenih zahtjeva ili o dijelu jednog tužbenog zahtjeva. Naime, tijekom postupka može se utvrditi da je samo neki od više istaknutih zahtjeva ili samo dio jednoga zahtjeva do te mjere raspravljen da se o njemu može donijeti konačna odluka. Isto tako, tuženik može tijekom postupka priznati samo neki od zahtjeva ili dio zahtjeva, odnosno tužitelj se može odreći nekog od zahtjeva ili dijela zahtjeva.

Sud **može donijeti djelomičnu presudu** (čl. 329. st. 1., 4. i 5. ZPP-a):

- ako su na temelju raspravljanja za konačnu odluku sazreli samo neki od više tužbenih zahtjeva ili samo dio jednog zahtjeva
- u slučaju da je podnesena protutužba ako je za odluku sazio zahtjev tužbe ili protutužbe
- u slučaju da su dvije ili više parnica spojene radi zajedničkog raspravljanja i odlučivanja, a neki od zahtjeva ili dio zahtjeva je iz tako spojenih parnica sazio za odlučivanje.

Pri ocjeni o tome hoće li donijeti takvu presudu sud će u obzir naročito uzeti veličinu zahtjeva ili dijela zahtjeva koji je sazio za odluku.

Sud je **dužan donijeti djelomičnu presudu** bez odgode (čl. 329. st. 2., 3., 4. i 5. ZPP-a) :²¹

- ako su na temelju priznanja ili odricanja od više istaknutih zahtjeva samo neki sazreli za konačnu odluku, odnosno ako je dio zahtjeva radi toga sazrio za konačnu odluku
- u slučaju da je podnesena protutužba ako je na temelju priznanja ili odricanja sazrio zahtjev tužbe ili protutužbe
- u slučaju spajanja dviju ili više parnica radi zajedničkog raspravljanja i odlučivanja ako je na temelju priznanja ili odricanja neki od zahtjeva ili dio zahtjeva iz tako spojenih parnica sazrio za odlučivanje
- ako je tužbeni zahtjev koji se tiče više suparničara sazrio za konačnu odluku na temelju priznanja ili odricanja samo prema kojem od suparničara ili ako je neki od više tužbenih zahtjeva koji se tiču različitih suparničara sazrio na temelju priznanja ili odricanja za konačnu odluku prema suparničaru kojeg se tiče. Isto se odnosi i na slučaj kad je podnesena protutužba ili kad su parnice spojene radi zajedničkog raspravljanja ili odlučivanja.

Djelomična presuda može se pobijati pravnim lijekovima i na temelju nje se, po pravomoćnosti, može pokrenuti ovršni postupak. Radi ekonomičnosti postupka zakon određuje da se u slučaju žalbe protiv djelomične presude spis umnoži i prijepis spisa dostavi drugostupanjskom sudu sa žalbom i odgovorom na žalbu, dok se postupak glede zahtjeva ili dijela zahtjeva o kojemu tom presudom nije odlučeno nastavlja (čl. 329. st. 7. ZPP-a).

5.1.1.3. Međupresuda

Međupresuda je presuda koja se može donijeti u slučajevima kad tuženik tijekom postupka ospori i osnovu tužbenoga zahtjeva i iznos tužbenoga zahtjeva, a

21 Odredbom čl. 179. ZID ZPP-a mijenjaju se odredbe ZPP-a o djelomičnoj presudi. Normirana je dužnost suda da u određenim situacijama bez odgode donese takvu presudu. Ove odredbe primjenjuju se i na postupke koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a.

glede osnova stvar je sazrela za donošenje odluke (čl. 330. ZPP-a). Njome se odlučuje samo o osnovi tužbenog zahtjeva.²² Takva se presuda donosi kad sud nađe da je to u konkretnom slučaju svrsishodno i da je osnova tužbenoga zahtjeva osnovana. Naime, kad bi sud utvrdio da osnova tužbenog zahtjeva nije osnovana, tada donosi potpunu presudu kojom zahtjev u cijelosti odbija. To iz razloga što samo osnovanost osnove tužbenoga zahtjeva daje podlogu za odlučivanje o njegovoj visini.²³

Međupresuda se može pobijati žalbom. Do pravomoćnosti takve presude sud će nastaviti sa raspravljanjem o iznosu tužbenoga zahtjeva (čl. 330.st.2. ZPP-a).

5.1.1.4. Presuda zbog ogluhe ²⁴

Presuda zbog ogluhe je presuda koja se donosi u slučajevima u kojima tuženik ne podnese odgovor na tužbu (o tome vidjeti 4.3.1.2.) u određenom roku (čl. 331. b ZPP-a). Takvom presudom prihvaća se tužbeni zahtjev, a može se donijeti samo uz kumulativno ispunjenje određenih uvjeta:

22 Primjere donošenja međupresude nalazimo u parnicama radi naknade štete kad tuženik ospori svoju odgovornost i visinu štete koja se traži. U tim se slučajevima međupresudom može odlučiti samo o odgovornosti tuženika.

23 Kako je već navedeno (vidjeti bilješku 22), u parnicama radi naknade štete sud može međupresudom odlučiti o odgovornosti tuženika za štetu. Nakon što takva odluka postane pravomoćna, nastaviti će se odlučivanje o visini štete. Međutim, ako sud nađe da ne postoji odgovornost tuženika, tada nema mjesta donošenju međupresude kojom bi to utvrdio, jer ako nema odgovornosti, nema ni obveze na naknadu štete u određenoj visini, pa sud donosi potpunu presudom kojom tužbeni zahtjev u cijelosti odbija.

24 Odredbom čl. 180. ZID ZPP-a u ZPP se dodaju odredbe koje normiraju presudu zbog ogluhe. Te se odredbe primjenjuju samo na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

- ako su tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni
- ako osnovanost tužbenoga zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi
- ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate
- ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu.

Sve i kad su navedeni uvjeti zadovoljeni, sud neće donijeti presudu zbog ogluhe ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja stranaka koja su protivna prisilnim propisima i pravilima javnog morala).

Ako su ispunjeni svi navedeni uvjeti, sud donosi presudu zbog ogluhe nakon proteka roka za davanje odgovora na tužbu. Međutim, donošenje takve odluke može se odgoditi ako je potrebno pribaviti obavijesti temeljem kojih bi sud mogao zaključiti da se radi o nedopuštenim raspolaganjima stranaka ili ako nema dokaza da su tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu, a nesumnjivo je da su mu upućeni. U tom će se slučaju odrediti rok, koji ne može biti dulji od trideset dana za dostavu u zemlji i šest mjeseci za dostavu u inozemstvu, a u tom roku će se izvidjeti urednost dostave. Presuda zbog ogluhe donijet će se ako se u tim rokovima utvrdi da su pismena tuženiku uredno dostavljena.

5.1.1.5. Presuda zbog izostanka

Presuda zbog izostanka može se donijeti u slučajevima kad tuženik kojemu nije dostavljena tužba na odgovor (vidjeti odjeljak 4.4.1.2.), već mu je dostavljena

zajedno s pozivom na ročište, ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ta ročišta, ali se neće upustiti u raspravljanje ili se udalji s ročišta, a ne ospori tužbeni zahtjev. U tim situacijama sud može na prijedlog tužitelja ili po službenoj dužnosti donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev samo uz kumulativno ispunjenje određenih uvjeta (čl. 332. ZPP-a):

- ako je tuženik bio uredno pozvan
- ako tuženik nije podneskom osporio tužbeni zahtjev
- ako osnovanost tužbenoga zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi
- ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate
- ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika opravdani razlozi spriječili da dođe na ročište.

Kao i kod presude zbog ogluhe, sud i pored udovoljenja gornjim uvjetima neće donijeti presudu zbog izostanka ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja stranaka koja su protivna prisilnim propisima i pravilima javnog morala), a može i odgoditi njeno donošenje ako je potrebno pribaviti obavijesti temeljem kojih bi mogao zaključiti da se radi o nedopuštenim raspolaganjima stranaka ili ako nema dokaza da je tuženiku uredno dostavljen poziv za ročište koji mu je nesumnjivo upućen (vidjeti odjeljak 5.1.1.4.). Presuda zbog izostanka ne može se donijeti u postupku u sporovima o bračnim i obiteljskim odnosima.

5.1.1.6. Presuda na temelju priznanja

Presuda na temelju priznanja donosi se ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev (čl. 331. ZPP-a). U tim će slučajevima sud bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom će prihvatiti tužbeni zahtjev. Priznanje tužbenog zahtjeva može biti dano na ročištu ili u pismenom podnesku, a tuženik može priznati i samo neki od zahtjeva ili samo dio tužbenoga zahtjeva (vidjeti 5.1.1.2.). Takvo priznanje mora biti dano izričito, jasno i nedvosmisleno, a može se opozvati do donošenja presude.

Unatoč priznanju tužbenoga zahtjeva sud neće donijeti presudu na temelju priznanja ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja stranaka koja su protivna prisilnim propisima i pravilima javnog morala), a može i odgoditi njeno donošenje ako je potrebno pribaviti obavijesti temeljem kojih bi sud mogao zaključiti da se radi o nedopuštenim raspolaganjima stranaka. Presuda na temelju priznanja ne može se donijeti u postupku u sporovima o bračnim i obiteljskim odnosima.

5.1.1.7. Presuda na temelju odricanja

Presuda na temelju odricanja donosi se ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva (čl. 331.a ZPP-a). Sud bez daljnjeg raspravljanja u tom slučaju donosi presudu kojom odbija tužbeni zahtjev. Izjavu o odricanju od tužbenoga zahtjeva tužitelj može dati na ročištu ili u pismenom podnesku, a može se odreći nekog od više zahtjeva ili dijela zahtjeva (vidjeti 5.1.1.2.). Izjava o odricanju mora biti dana izričito i nedvosmisleno, a može se opozvati do donošenja presude.

Kao i kod presude na temelju priznanja, sud neće donijeti presudu ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja stranaka koja su protivna prisilnim propisima i pravilima javnog morala), a može i odgoditi njeno donošenje ako je potrebno pribaviti obavijesti temeljem kojih bi mogao zaključiti da se radi o nedopuštenim raspolaganjima stranaka. Presuda na temelju odricanja ne može se donijeti u postupku u sporovima o bračnim i obiteljskim odnosima.

5.1.1.8. Presuda bez održavanja rasprave²⁵

Presuda može biti donesena i bez održavanja rasprave. To je moguće u slučajevima ako je tuženik u odgovoru na tužbu priznao odlučne činjenice i ako ne postoje druge smetnje za njeno donošenje (čl. 332.a ZPP-a). Osnova za donošenje takve presude postoji u slučajevima kad među strankama nije sporno činjenično stanje. Takva presuda može se donijeti i kad je tuženik osporio tužbeni zahtjev, ali je priznao odlučne činjenice. Presudu donosi sudac pojedinac ili predsjednik vijeća, a ista može biti potpuna ili djelomična.

5.1.1.9. Dopunska presuda ²⁶

Dopunska presuda je presuda koja se donosi u slučajevima kad je sud propustio odlučiti o svim zahtjevima o kojima mora odlučiti presudom ili o dijelu zaht-

²⁵ Odredbom čl. 182. ZID ZPP-a u ZPP se, kao opći institut, dodaju odredbe koje normiraju presudu bez održavanja rasprave. Te se odredbe primjenjuju samo na postupke pokrenute nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a.

²⁶ ZID ZPP u odredbama čl. 184. i 186. novelira postojeće odredbe o donošenju presude i rokovima izrade. Odredbe se primjenjuju i na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ZID ZPP-a.

jeva (čl. 339. ZPP-a). Ovdje se radi o nehotičnom propustu suda da odluči o svim zahtjevima ili o zahtjevu u cijelosti (kod djelomične presude sud svjesno donosi odluku samo o dijelu zahtjeva ili samo o nekom od više zahtjeva). Dopunska presuda donosi se samo na prijedlog stranke, koji mora biti podnesen u roku od petnaest dana od primitka presude. Ako stranka ne podnese prijedlog za donošenje dopunske presude, smatrat će se da je tužba u tom dijelu povučena.

Dopunskom presudom sud odlučuje o zahtjevu, odnosno o dijelu zahtjeva o kojem je propustio odlučiti. Kad sudac pojedinac ili predsjednik vijeća nađe da je prijedlog za donošenje dopunske presude osnovan, zakazat će glavnu raspravu radi odlučivanja o zahtjevu o kojem je propustio odlučiti. Raspravu nije potrebno zakazivati ako tu presudu donosi sud u sastavu u kojem je donio i prvobitnu presudu i ako je zahtjev glede kojega se traži dopuna dovoljno raspravljen (čl. 340. ZPP-a).

5.1.2. Donošenje, objava i izrada presude

Pod donošenjem presude podrazumijeva se izricanje odluke o osnovanosti tužbenoga zahtjeva. Presuda se donosi odmah nakon zaključenja glavne rasprave i nju objavljuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća.

U složenijim predmetima sud može odgoditi donošenje presude za petnaest dana od dana zaključenja glavne rasprave. Tada će u istom roku održati ročište na kojem će objaviti presudu (ročište za objavu presude), a dužan ga je zakazati na ročištu na kojem je glavna rasprava zaključena. Takvo ročište će se održati neovisno o tome jesu li stranke o njemu obaviještene, odnosno jesu li pristupile tome ročištu (čl. 335. ZPP-a).

Objavljivanje presude sastoji se u javnom čitanju izreke presude i kratkom priopćavanju razloga presude, pri čemu će svi nazočni u sudnici saslušati čitanje izreke stojeći (čl. 336. st. 3. i 4. ZPP-a).

Presuda se mora izraditi i otpremiti u roku od trideset dana od donošenja, a predsjednik suda može temeljem obrazloženog prijedloga suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća dopustiti produženje toga roka za daljnjih trideset dana (čl. 337. st. 1. ZPP-a).

U slučaju dulje odsutnosti ili nastupanja drugih iznimnih okolnosti (smrt, iznenadna teška bolest i dr.) zbog kojih sudac nije u mogućnosti izraditi ili potpisati odluku koju je objavio, odluku će po nalogu predsjednika suda izraditi prema sadržaju proglašene odluke i podacima iz spisa i potpisati drugi sudac (čl. 337.a ZPP-a).

5.1.3. Pravomoćnost presude

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravomoćna ako je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protutužbe, odnosno o postojanju ili nepostojanju potraživanja koje je tuženik istaknuo prigovorom radi prebijanja (čl. 333. st. 1. i 3. ZPP-a). Pravomoćnost se odnosi na izreku presude budući da se njome odlučuje o tužbenom ili protutužbenom zahtjevu, odnosno postojanju potraživanja istaknutom prigovorom radi prebijanja.

Prvostupanjska presuda postaje pravomoćna:

- istekom roka za podnošenje žalbe ako ni jedna stranka u tom roku nije podnijela žalbu
- odricanjem od prava na žalbu
- odustankom od već podnesene žalbe

- donošenjem drugostupanjske presude kojom se žalba odbija i potvrđuje pobijana prvostupanjska presuda.

Prvostupanjski sud tijekom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi je li stvar već pravomoćno presuđena. Ako utvrdi da je parnica među istim strankama o zahtjevu o kojemu je već pravomoćno odlučeno pokrenuta, odbacit će tužbu (čl. 333. st. 2. ZPP-a).

5.2. Rješenja

Rješenje je oblik sudske odluke kojim se u pravilu odlučuje o procesnim pitanjima. Sud donosi rješenja u upravljanju postupkom (primjerice rješenje o izvođenju dokaza, rješenje o određivanju vještaka), rješenja kojima se parnica okončava (primjerice rješenje o odbacivanju tužbe ili žalbe) i rješenja kojima se odlučuje o osnovanosti zahtjeva.

Rješenjem se odlučuje i o osnovanosti tužbenoga zahtjeva u parnicama zbog smetanja posjeda, u postupku izdavanja platnih naloga (posebni parnični postupci, vidjeti pod 1.) i o troškovima postupka. Odluka o troškovima postupka sadržana u presudi smatra se rješenjem.

6. PRAVNI LIJEKOVI

Pravni lijek je parnična radnja kojom stranka ili druga ovlaštena osoba od nadležnoga suda traži da ukine ili preinači za nju nepovoljnu odluku suda smatrajući je nepravilnom i nezakonitom.

6.1. Žalba

Žalba protiv presude je **redovni** i sveobuhvatni pravni lijek protiv nepravomoćnih prvostupanijskih presuda o kojem odlučuje drugostupanijski sud. Pravovremeno podnesena žalba u pravilu odlaže nastupanje ovršnosti presude pobijane žalbom (u sporovima iz radnih odnosa i zbog smetanja posjeda sud može iz važnih razloga odlučiti da žalba ne zadržava ovrhu odluke).

Rok za podnošenje žalbe protiv presude je petnaest dana od dana dostave prijepisa presude ako zakonom nije drugačije određeno (u mjeničnim i čekovnim sporovima, u parnicama iz radnih odnosa, u sporovima zbog smetanja posjeda i sporovima male vrijednosti rok je osam dana, a u sporovima radi objavljivanje ispravka informacije rok je tri dana).

Žalba treba sadržavati (čl. 350. ZPP-a):

- oznaku presude protiv koje se podnosi
- određenu izjavu o tome da se presuda pobija u cijelosti ili u nekom dijelu
- razloge zbog kojih se žalba podnosi
- potpis podnosioca žalbe
- ostale podatke koje mora imati svaki podnesak (oznaka suda, ime, zanimanje i prebivalište ili boravište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika ili punomoćnika).

Presuda se može pobijati zbog (**žalbeni razlozi**, čl. 353. ZPP-a):

- bitne povrede odredaba parničnog postupka
- pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja
- pogrešne primjene materijalnog prava.

Zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ne može se pobijati presuda zbog ogluhe i presuda zbog izostanka.

Presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja može se pobijati zbog apsolutno bitnih povreda odredaba postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno odricanju dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud tijekom postupka ne primijeni ili ako pogrešno primijeni koju odredbu zakona. ZPP razlikuje dvije vrste bitnih povreda odredaba parničnog postupka (čl. 354. ZPP-a) - apsolutno bitne povrede i relativno bitne povrede.

Apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka su takve povrede za koje zakon pretpostavlja da su uvijek bitne. U zakonu je taksativno nabrojeno dvanaest bitnih povreda (čl. 354. st. 2. ZPP-a):²⁷

1. ako je u donošenju presude sudjelovao sudac koji se po zakonu morao izuzeti, odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet ili ako je u donošenju presude sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca (o izuzeću sudaca vidjeti odjeljak 3.4.1.)
2. ako je odlučeno o zahtjevu u sporu koji ne ide u sudsku nadležnost (o sudskoj nadležnosti vidjeti odjeljak 3.1.)
3. ako je sud u povodu prigovora stranaka pogrešno odlučio da je stvarno ili mjesno nadležan (o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti vidjeti odjeljak 3.2. i 3.3.)

²⁷ Odredbom čl. 197 ZID ZPP-a donekle je izmjenjena lista apsolutno bitnih povreda. Ta se odredba primjenjuje samo na postupke u kojima je glavna rasprava pred prvostupanjskim sudom zaključena nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a

4. ako je, protivno odredbama ovog zakona, sud utemeljio svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka (raspolaganja koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima morala)
5. ako je, protivno odredbama ovog zakona, donio presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja, presudu zbog ogluhe, presudu zbog izostanka ili presudu bez održavanja rasprave (o uvjetima za donošenje tih presuda vidjeti odgovarajuće odjeljke u 5.1.1.)
6. ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom (o načelu saslušanja stranaka vidjeti poglavlje 2.)
7. ako je, protivno odredbama ovog zakona, sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tijek postupka na svom jeziku, a stranka se zbog toga žali
8. ako je, u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno (o strankama i zastupnicima stranaka vidjeti odjeljke 4.2.1. i 4.2.2.)
9. ako je, odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica, o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno, o kojemu je zaključena sudska nagodba ili nagodba koja po posebnim propisima ima svojstvo sudske nagodbe
10. ako je, protivno zakonu, bila isključena javnost na glavnoj raspravi (o načelu javnosti vidjeti odjeljak 2.1.)
11. ako presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je izreka presude nerazumljiva,

ako proturječi sama sebi razlozima presude, ako presuda nema uopće razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, ako su ti razlozi nejasni ili proturječni, ako o odlučnim činjenicama postoji proturječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika (o obliku i sadržaju presude vidjeti odjeljak 5.1.)

12. ako je presudom prekoračen tužbeni zahtjev.

Relativno bitna povreda odredaba parničnoga postupka postoji ako sud tijekom postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ZPP-a, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude. Relativno bitne povrede odredaba parničnog postupka ZPP ne navodi taksativno.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud kakvu odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio (čl. 355. ZPP-a).

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio (čl. 356. ZPP-a).

Drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi, dakle žalbenih razloga koje ističe podnositelj žalbe. Po službenoj dužnosti, dakle bez izričitog navođenja takvih žalbenih razloga, pazi na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. st. 2. toč. 2., 4., 8., 9., i 11. ZPP-a (vidjeti gore o apsolutno bitnim povredama) i na pravilnu primjenu materijalnog prava (čl. 365. st. 2. ZPP-a).

Odlučujući o žalbi, drugostupanjski sud može (čl. 366. ZPP-a):

Rješenjem odbaciti žalbu kao nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu. Žalba je nepravovremena ako je podnesena nakon isteka zakonskog roka za njeno podnošenje. Nepotpuna je ona žalba iz koje se ne može utvrditi koja se presuda njome pobija ili koja nije potpisana (čl. 351. st. 1. ZPP-a). Nedopuštena je ona žalba koju je podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe, osoba koja se odrekla prava na podnošenje žalbe, osoba koja je odustala od već podnesene žalbe ili osoba koja nema pravnog interesa za podnošenje žalbe (čl. 358. st. 3. ZPP-a). Takve žalbe treba rješenjem odbaciti već prvostupanjski sud, a ako to propusti, odbacit će je drugostupanjski sud.

Presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu. Drugostupanjski sud će donijeti takvu odluku kad utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti, te u slučaju da utvrdi da je prvostupanjski sud doduše pogrešno primijenio materijalno pravo, ali da je pravilnom primjenom materijalnog prava trebalo jednako odlučiti o tužbenom zahtjevu (čl. 368. ZPP-a).

Rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Takvu će odluku drugostupanjski sud donijeti ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka, ako smatra da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba održati novu glavnu raspravu pred prvostupanjskim sudom i ako utvrdi da je prvostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako da je odlučeno o nečem drugom, a ne o onome što je traženo (čl. 369.st. 1., 4. i

5. i čl. 370. ZPP-a). Ako su u prvostupanjskom postupku povrijeđene odredbe čl. 354. st. 2. toč. 8. ZPP-a (odredbe o stranačkoj i parničnoj sposobnosti i zastupanju) drugostupanjski sud će s obzirom na prirodu povrede donijeti takvu odluku (čl. 369. st. 3. ZPP-a).

Rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu. Takvu će odluku drugostupanjski sud donijeti ako su u postupku pred prvostupanjskim sudom povrijeđene odredbe čl. 354. st. 2. toč. 2. i 9. ZPP-a (ako je odlučeno o zahtjevu u sporu koji ne ide u sudsku nadležnost ili o zahtjevu o kojemu već teče parnica, o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno, o kojemu je zaključena sudska nagodba ili nagodba koja po posebnim propisima ima svojstvo sudske nagodbe) i ako su povrijeđene odredbe o stranačkoj i parničnoj sposobnosti i zastupanju s obzirom na prirodu takve povrede (čl. 369. st. 3. ZPP-a; u ovom slučaju može i ukinuti prvostupanjsku presudu ako to zahtijeva priroda povrede).

Presudom preinačiti prvostupanjsku odluku. Takvu će odluku drugostupanjski sud donijeti ako je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka je utemeljena isključivo na tim dokazima, ako je prvostupanjski sud iz činjenica što ih je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica, a na tim je činjenicama utemeljena presuda i ako smatra da je činjenično stanje u prvostupanjskoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo (čl. 373. ZPP-a).

Pogrešno je kazati da je prvostupanjska presuda poništena. Ona može biti samo potvrđena, preinačena ili ukinuta.

Protiv rješenja prvostupanjskog suda dopuštena je žalba ako zakonom nije izričito određeno da žalba nije dopuštena. U nekim slučajevima (primjerice rješenja koja se donose u upravljanju postupkom izvan glavne rasprave) žalba nije uopće dopuštena. U drugim se slučajevima rješenje može pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke (kad zakon propisuje da nije dopuštena posebna žalba). Odlučujući o žalbi, drugostupanjski je sud može odbaciti kao nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu, odbiti je kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsko rješenje, uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i prema potrebi vratiti na prvostupanjski postupak (čl. 380. ZPP-a).

6.2 Izvanredni pravni lijekovi²⁸

Revizija je izvanredni pravni lijek koji se podnosi protiv drugostupanjske **presude** u roku od trideset dana od dostave drugostupanjske presude. Revizija se može podnijeti ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 100.000,00 kuna, ako je presuda donesena u sporu koji je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i u slučajevima kad drugostupanjski sud odredi, nalazeći da odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, da je protiv njegove presude revizija dopuštena. Revizija se može tražiti zbog nekih bitnih povreda odredaba parničnoga postupka,

²⁸ Odredbom čl. 239. ZID ZPP-a iz ZPP se briše normiranje zahtjeva za zaštitu zakonitosti kao izvanrednog pravnog lijeka. Ta se odredba primjenjuje samo na postupke u kojima je glavna rasprava pred prvostupanjskim sudom zaključena nakon stupanja na snagu ZID ZPP-a. U suprotnom, postoji mogućnost podizanja zahtjeva za zaštitu zakonitosti prema pravilima koja u tom slučaju važe (odredbe čl. 401.-408.- ZPP-a).

zbog pogrešne primjene materijalnog prava, te zbog materijalnopravnog ili postupovnog pitanja zbog kojeg je dopuštena (čl. 382., čl. 385. i čl. 385.a ZPP-a).²⁹

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostupajnsku presudu, a o njoj odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Stranke mogu tražiti **reviziju** i protiv **rješenja** drugostupajnskog suda kojim je postupak pravomoćno završen u sporovima u kojima je revizija protiv drugostupajnske presude dopuštena i uvijek protiv rješenja drugostupajnskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostupajnskog suda o odbacivanju revizije. (čl. 400. ZPP-a).

Prijedlog za ponavljanje postupka je izvanredni pravni lijek protiv odluka suda kojima je postupak pravomoćno završen. Ponavljanje postupka može se tražiti (čl. 421. ZPP-a) zbog određenih bitnih povreda odredaba parničnoga postupka, ako se odluka suda zasniva na nekom kaznenom djelu (lažni iskaz svjedoka ili vještaka, krivotvorena isprava, kazneno djelo suca), zbog novih činjenica i novih dokaza (ako se odluka suda temelji na drugoj odluci suda ili odluci kakvog drugog tijela, a ta odluka bude pravomoćno preinačena, ukinuta ili poništena, ako nadležno tijelo naknadno pravomoćno riješi prethodno pitanje, ili ako stranka sazna za nove činjenice ili stekne mogućnost uporabiti nove dokaze

29 Revizija nije dopuštena u bračnim sporovima, u sporovima radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete živjeti, u sporovima o roditeljskoj skrbi i o mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, u sporovima o uzdržavanju maloljetnog djeteta (izričito određeno Obiteljskim zakonom), radi smetanja posjeda, u sporovima male vrijednosti (prema odredbama ZPP-a).

temeljem kojih bi za nju mogla biti donesena povoljnija odluka), te ako je izjava o priznanju ili odricanju od tužbenog zahtjeva dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare (u slučajevima kad je postupak pravomoćno završen presudom na temelju priznanja i presudom na temelju odricanja).

Prijedlog za ponavljanje postupka može se podnijeti u rokovima predviđenim zakonom. Subjektivni rok od trideset dana računa se od dana saznanja za postojanje razloga za ponavljanje postupka, odnosno od dana kada je stranka stekla mogućnost takvim se razlogom koristiti (kad bi taj rok počeo teći prije pravomoćnosti odluke, tada se računa od njene pravomoćnosti). Objektivni rok traje pet godina od dana pravomoćnosti odluke osim ako se ponavljanje ne traži radi povrede pravila o saslušanju stranaka, povrede pravila o stranačkoj i parničnoj sposobnosti i zastupanju stranaka i zato što je u donošenju odluke sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca; u tom slučaju ponavljanje postupka nije ograničeno objektivnim rokom (čl. 423. ZPP-a)

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stupnju i koji u pravilu odlučuje o prijedlogu. Iznimno, kad se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom, tada o njemu odlučuje taj viši sud.

Ponavljanje postupka može se tražiti i u povodu konačne presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode (čl. 428.a ZPP-a). To se odnosi na slučaj da Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih

Protokola uz tu Konvenciju, koje je Republika Hrvatska ratificirala. Takav zahtjev stranka može podnijeti u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda, a podnosi ga sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, te traži u izmjenju odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno. U postupku se na odgovarajući način primjenjuju odredbe o ponavljanju postupka, a sudovi su u ponovljenom postupku dužni poštivati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava, kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.³⁰

30 Odredbom čl. 247. ZID ZPP-a u ZPP se dodaje članak 428. a. Odredba se primjenjuje i na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ZID ZPP-a.

7. UESTALIJI POJMOVI

apsolutna nadležnost, nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u odnosu na ostala državna tijela Republike Hrvatske (nadležnost suda u odnosu na upravna tijela), nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u odnosu na inozemne sudove i druga inozemna tijela.

bitna povreda odredaba parničnog postupka, postoji kada sud tijekom postupka ne primjeni ili nepravilno primjeni koju odredbu zakona.

činjenično stanje, činjenice koje je sud utvrdio smatrajući ih važnim za donošenje odluke.

dokazivanje, skup parničnih radnji usmjerenih na utvrđenje činjenica.

dokazna snaga, sposobnost dokaznog sredstva za stvaranje uvjerenja o postojanju ili nepostojanju činjenica važnih za donošenje odluke.

dokazno sredstvo, izvor saznanja o činjenicama; dokazna sredstva jesu predmet očevida, isprave, iskaz svjedoča, nalaz i mišljenje vještaka, saslušanje stranaka.

dostavljanje, parnična radnja koja se poduzima sa ciljem upoznavanja stranaka sa sadržajem poziva, podnesaka druge strane i odluka suda.

dostavnica, isprava kojom se dokazuje izvršenje dostave.

glavna rasprava, najvažniji stadij parničnog postupka koji se sastoji od niza procesnih radnji suda i stranaka poduzetih na jednom ili više ročišta i usmjerenih na donošenje odluke.

ispravljanje presude, otklanjanje pogrešaka u imenima i brojevima, te drugih očitih pogrešaka u pisanju i računanju u tekstu presude.

Izvođenje dokaza, ispitivanje sadržaja dokazanih sredstava.

litispedencija, početak tijeka parnice, postojanje parnice, dok parnica teče ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama.

mirovanje postupka, privremeni zastoj aktivnosti u parnici, do mirovanja dolazi kada se ispune zakonom određene pretpostavke.

mjesna nadležnost, razgraničenje teritorijalne nadležnosti između stvarno nadležnih sudova iste vrste i istog ranga, primjerice razgraničenje nadležnosti između općih sudova.

nadležnost, pravo i dužnost postupanja određenog suda u određenoj pravnoj stvari, djelokrug poslova određenoga suda.

novote, nove činjenice i novi dokazi.

odricanje od tužbenog zahtjeva, parnična radnja tužitelja kojom izričito i nedvosmisleno izjavljuje da konačno odustaje od prava na traženje pravne zaštite određenog sadržaja.

parnična radnja, određena ponašanja procesnih subjekata u parnici koje proizvodi zakonom predviđeni procesnopravni učinak

podnosak, pismo u kojem sudionici u postupku poduzimaju procesne radnje.

pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, postoji kada sud kakvu odlučnu činjenicu pogrešno utvrdi ili je ne utvrdi.

pogrešna primjena materijalnog prava, postoji kada sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili ju je pogrešno primijenio.

povlačenje tužbe, jednostavna parnična radnja tužitelja kojom u konkretnoj parnici odustaje od traženja da sud odluči o osnovanosti njegovog zahtjeva.

povrat u prijašnje stanje, vraćanje parnice u stanje prije određenog propuštenog roka ili ročišta za poduzimanje određene parnične radnje.

pravni lijek, parnična radnja kojom stranka ili druga ovlaštena osoba od suda traži da ukine ili preinači za nju nepovoljnu odluku.

preinaka tužbe, mijenjanje tužbenog zahtjeva ili promjena stranaka tijekom postupka.

prekid postupka, privremeni zastoj parnice do kojega dolazi po sili zakona ili odlukom suda.

presuda, oblik sudske odluke kojom sud odlučuje o osnovanosti tužbenoga zahtjeva.

priznanje tužbenoga zahtjeva, parnična radnja tuženika kojom izričito i nedvojbeno izjavljuje da je tužiteljev zahtjev osnovan.

protutužba, tužba tuženika protiv tužitelja podnesena u postupku koji je pokrenuo tužitelj, njome tuženik prema tužitelju ističe svoj samostalni tužbeni zahtjev.

ročište, moment kada sud poduzima određenu procesnu radnju uz sudjelovanje stranaka i drugih osoba koje sudjeluju u postupku.

spajanje parnica, spajanje postupaka, spajanje više parnica koje teku pred istim sudom između istih osoba ili u kojima je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili tuženika, a predviđena je i ista vrsta postupka, sve radi ubrzanja raspravljanja ili smanjenja troškova.

stranke, tužitelj ili tuženik, temeljni subjekti u praksi.

stvarna nadležnost, nadležnost određenog suda u odnosu na drugi sud različite vrste, primjerice nadležnost Općinskog suda u odnosu na Trgovački sud; nadležnost određenog suda u odnosu na drugi sud iste vrste ali različitog ranga, primjerice nadležnost nižeg suda u odnosu na viši.

svjedok, osoba koju sud poziva da daje iskaz o činjenicama koje su predmet utvrđivanja u postupku.

sudska nagodba, ugovor kojima stranke utvrđuju svoje građanskopravne odnose sklopljen u pismenoj formi pred nadležnim sudom i dopušten od strane suda, sudska nagodba ima svojstvo pravomoćne presude i ovršne isprave.

suparničarstvo, pojavljivanje više osoba u istoj stranačkoj ulozi u parnici, pojavljivanje više tužitelja i/ili više tuženika.

troškovi postupka, parnični troškovi, izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka, troškovi odvjetnika, troškovi vještačenja, sudske pristojbe, troškovi očevida i dr.

tumač, osoba koja pomaže u sporazumijevanju sa sudionicima postupka koji ne znaju jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu ili koje se ne mogu normalno sporazumijevati.

tuženik, stranka u parnici prema kojoj je upravljen zahtjev istaknut u tužbi.

tužitelj, stranka u parnici koja traži pravnu zaštitu u odnosu na tuženika.

umješak, osoba koja se tijekom postupka pridružuje jednoj od stranaka jer ima ravni interes da upravo ta stranka uspije u postupku.

vještak, osoba koja raspolaže određenim stručnim, izvanpravnim znanjem i kao takva daje svoje mišljenje o određenim činjenicama.

vrijednost predmeta spora, vrijednost zahtjeva koji tužitelj ističe u tužbi izražena u novcu.

zapisnik, sudski zapisnik, javna isprava koju sud sastavlja o radnjama poduzetim u sudskom postupku.

zapisnik o vijećanju i glasovanju, poseban zapisnik koji se sastavlja kada sud sudi u vijeću, sadrži tijek glasovanja i odluku koja je donesena.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
1. UVODNE NAZNAKE	7
2. OSNOVNA NAČELA POSTUPKA	9
2.1. Posebno o načelu javnosti	13
3. NADLEŽNOST I SASTAV SUDA	15
3.1 Apsolutna nadležnost	16
3.2 Stvarna nadležnost	16
3.3. Mjesna nadležnost	20
3.4 Sastav suda	22
3.4.1. Izuzeće suca	24
4. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK	26
4.1. Pokretanje postupka	26
4.1.1. Sadržaj tužbe	26
4.1.2. Vrste tužbi	27
4.2. Procesni subjekti	28
4.2.1. Stranke u parnici	28
4.2.2. Zastupnici stranaka	28
4.2.3. Umješaci	31
4.2.4. Svjedoci	31
4.2.5. Vještaci	33
4.3. Dostavljanje pismena	34
4.4. Tijek postupka	37
4.4.1. Pripremanje glavne rasprave	37
4.4.1.1. Prethodno ispitivanje tužbe	38
4.4.1.2. Dostavljanje tužbe na odgovor	38
4.4.1.3. Pripremno ročište	39
4.4.1.4. Zakazivanje glavne rasprave	40
4.4.2. Glavna rasprava	41

5. SUDSKE ODLUKE	46
5.1. Presude	46
5.1.1. Vrste presuda	47
5.1.1.1. Potpuna presuda	47
5.1.1.2. Djelomična presuda	48
5.1.1.3. Međupresuda	49
5.1.1.4. Presuda zbog ogluhe	50
5.1.1.5. Presuda zbog izostanka	51
5.1.1.6. Presuda na temelju priznanja	53
5.1.1.7. Presuda na temelju odricanja	53
5.1.1.8. Presuda bez održavanja ročišta	54
5.1.1.9. Dopunska presuda	54
5.1.2. Donošenje, objava i izrada presude	55
5.1.3. Pravomoćnost presude	56
5.2. Rješenja	57
6. PRAVNI LIJEKOVI	57
6.1. Žalba	58
6.2. Izvanredni pravni lijekovi	64
7. UESTALIJI POJMOVI	69

